

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารและเครือข่ายของกลุ่มเพื่อน อ.” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ

1. ศึกษาลักษณะการสื่อสารในพัฒนาการช่วงต่างๆ ของเครือข่ายเพื่อน อ. และช่องทางสื่อสารในการพัฒนาเครือข่าย
2. ศึกษาเอกลักษณ์ของเพื่อน อ. ในมุมมองของกลุ่มสมาชิกและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
3. ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของเครือข่ายเพื่อน อ.

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยซึ่งมุ่งค้นคว้าและแสวงหาความรู้โดยเน้นการได้สัมผัสกับข้อมูลโดยตรง งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีลักษณะข้อมูลในรูปแบบของปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview) คณะทำงานเฉพาะกิจ จำนวน 5 ท่าน, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่นเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา (Counselor) และเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ จำนวน 9 ท่าน และสมาชิกของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อของเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ภาคกลางจำนวน 9 กลุ่ม/ชมรม

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 วิธีการคือ (1) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะทำงานเฉพาะกิจและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีการขออนุญาตสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการโดยได้มีการระบุตัวบุคคลหรือตำแหน่งของบุคคล และ (2) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสมาชิกกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์นั้น ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายล่วงหน้าเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ แต่ทว่าไม่ได้มีการระบุเฉพาะเจาะจงไปว่าจะขอสัมภาษณ์ผู้ใด เนื่องจากมีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมากที่ยังไม่เปิดเผยสถานภาพของตนเองในการให้สัมภาษณ์ และหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายเรียบร้อยแล้วก็จะเดินทางไปยังกลุ่มนั้นๆ ตามวันและเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ แล้วทำการสัมภาษณ์กับสมาชิกของกลุ่มที่มาทำงานหรือมาเข้ากลุ่ม ณ วันนั้น และในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ทั้ง 2 วิธีการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้มีกรอบแนวคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการพร้อมทั้งบันทึกเทปการสัมภาษณ์เพื่อป้องกันการพลาดประเด็น หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำ

การถอดเทปและส่งให้แหล่งข้อมูลตรวจเช็คเนื้อหาอีกครั้งตามข้อตกลงที่แหล่งข้อมูลได้ระบุไว้ เช่น กลุ่มทางสายใหม่ ศูนย์ควบคุมกามโรคนางเลิ้ง เป็นต้น

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2545 จนถึงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2545 และสามารถสรุปผลการศึกษาดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 1 ลักษณะการสื่อสารในพัฒนาการช่วงต่างๆ ของเครือข่ายเพื่อน อ. และช่องทางสื่อสาร ในการพัฒนาเครือข่าย

ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะการสื่อสารในพัฒนาการของเครือข่ายเพื่อน อ. ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ องค์ประกอบและที่มาของกลุ่มเพื่อน อ., การเจริญเติบโตและพัฒนาการของกลุ่ม และช่องทางสื่อสารในการพัฒนาเครือข่าย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบและที่มาของกลุ่มเพื่อน อ.

องค์ประกอบ

ในปัจจุบันกลุ่มเพื่อน อ. ประกอบไปด้วยสมาชิกจาก 2 ส่วนหลักคือ (1) ส่วนของคณะกรรมการองค์การพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ทั่วประเทศทั้งสิ้น 150 องค์กร โดยแบ่งเป็นสมาชิกจากส่วนกลางและกรุงเทพฯ 46 องค์กรและจากภูมิภาค 104 องค์กร และ (2) กลุ่ม/ชมรมสมาชิกจากเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์แห่งประเทศไทยทั่วประเทศทั้งสิ้น 543 กลุ่ม/ชมรม โดยแบ่งเป็นส่วนกลางและกรุงเทพฯ 37 กลุ่ม/ชมรมและส่วนภูมิภาค 506 กลุ่ม/ชมรม โดยมีรายละเอียดในการแบ่งหน้าที่การทำงานของสมาชิกทั้งหมดออกเป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. คณะทำงานเฉพาะกิจ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ เช่น มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ (แอดเซส), ศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์, เจ้าหน้าที่จากองค์กรพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาสาธารณสุข (PATH), องค์การหมอไร้พรมแดน (MSF), มูลนิธิรักประเทศไทย และตัวแทนสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์จากเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์แห่งประเทศไทย เป็นต้น ทำหน้าที่เป็นแกนหลักของเครือข่ายกลุ่มเพื่อน อ. เนื่องจากว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่จุดประกายแนวคิดนี้ขึ้นในแวดวงการทำงานด้านเอดส์ ซึ่งในระยะแรกนั้นกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจจะทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการทำงานดำเนินกิจกรรมและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับบทบาท

หน้าที่ของกลุ่มเฉพาะกิจแนวร่วมด้านเอดส์เพื่อน อ. เมื่อกลุ่มต่างๆ มีความเข้าใจชัดเจนแล้ว บทบาทของคณะทำงานเฉพาะกิจจึงลดลงเหลือเพียงทำหน้าที่ในการเป็นที่เลี้ยง (Buddy) ให้คำแนะนำปรึกษาในแนวทางการทำงานและวางแผนงานควบคู่ไปกับสมาชิกกลุ่ม

2. ผู้ประสานงานของคณะกรรมการองค์การพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ (กพอ), ผู้ประสานงานของเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์แห่งประเทศไทยและผู้ประสานงานระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับกลุ่ม/องค์กร ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและส่งต่อข้อมูลตลอดจนแนวทางการปฏิบัติการรณรงค์ต่างๆ ให้แก่สมาชิกที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นผู้รับข้อมูล เรื่องราว ความเดือดร้อนต่างๆ จากสมาชิกและส่งต่อขึ้นไปยังระดับจังหวัดและระดับภูมิภาคตามลำดับ
3. สมาชิกองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเอดส์และสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ ทำหน้าที่เป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารที่ส่งมาจากผู้ประสานงาน และเป็นผู้ส่งเรื่องราวความทุกข์ร้อนต่างๆ ไปยังผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงกว้าง รวมทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการแสดงความมีส่วนร่วมทำกิจกรรมการรณรงค์ของกลุ่มอีกด้วย
4. กลุ่มพันธมิตร คือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกขององค์กรที่ทำงานด้านเอดส์โดยเฉพาะ เป็นการรวมตัวกันของบุคคลที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาเอดส์จากหลากหลายองค์กร มีความสัมพันธ์กันอย่างหลวมๆ จากการที่ได้เคยประสานงานกัน เช่น เครือข่ายเภสัชกรชนบท, เครือข่ายแพทย์ชนบท, เครือข่ายสมาชิกขององค์กรเภสัช, เครือข่ายสลัม, เครือข่ายคนพิการ, เครือข่ายสิ่งแหวดล้อม, เครือข่ายสิทธิมนุษยชน, เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข และสื่อมวลชน เป็นต้น ทำหน้าที่ในการส่งข้อมูล ข่าวสารและข้อคิดเห็นต่างๆ ให้แก่กลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ

ที่มาของการรวมกลุ่ม

เหตุผลใหญ่ๆ ในการรวมกลุ่มมี 2 ประการ ประกอบไปด้วย (1) ความต้องการมีพื้นที่ของตนเองในการสื่อสารกับสังคมสาธารณะ โดยแบ่งออกได้เป็น 4 ข้อย่อย (1.1) ความต้องการรณรงค์สร้างสรรเรื่องเอดส์ในเชิงบวกเพื่อให้เกิดความตระหนักในสังคมสาธารณะ (1.2) ภาวะความกดดันจากสังคม (1.3) สังคมไม่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเอดส์ (1.4) สังคมรังเกียจกีดกันผู้ติดเชื้อเอดส์ และ (2) ความต้องการรณรงค์ทางสังคมกับผู้รับผิดชอบด้านนโยบาย

และการเมือง โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ข้อย่อยดังนี้ (2.1) การแก้ไขในระดับนโยบายไม่ปรากฏชัดเจน และ (2.2) เพื่อเป็นช่องทางในการเรียกร้องสิทธิ

2. การเจริญเติบโตและพัฒนาการของกลุ่ม

ผลจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การเจริญเติบโตและพัฒนาการของกลุ่มเพื่อน อ. แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วงคือ ช่วงก่อตั้ง, ช่วงหาเพื่อนและช่วงอยู่ตัว โดยสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

2.1 ช่วงก่อตั้ง (ปลายปี พ.ศ. 2539)

เป็นระยะเริ่มต้นของพัฒนาการก่อตั้งกลุ่มแนวร่วมเฉพาะกิจด้านเอดส์เพื่อน อ. ซึ่งเริ่มต้นขึ้นประมาณเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2539 โดยกลุ่มนักกิจกรรมด้านเอดส์ (AIDS Activist) จากองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ (NGO AIDS) และผู้นำกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ที่มีบทบาทในการทำงานด้านเอดส์ เป็นกลุ่มบุคคลผู้ริเริ่มจุดประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ในการรณรงค์ โดยมีพื้นฐานความคิดจากความต้องการรณรงค์เชิงสร้างสรรค์ในเชิงบวก เพื่อให้เกิดความตระหนักในสังคมสาธารณะ และต้องการปรับเปลี่ยนความเข้าใจของประชาชนส่วนรวมในเรื่องเอดส์และผู้ติดเชื้อเอดส์ ซึ่งความเข้าใจผิดต่างๆ เกิดขึ้นจากการนำเสนอของสื่อมวลชนที่เน้นความน่ากลัวเป็นหลักส่งผลให้สังคมตั้งข้อรังเกียจ กีดกันผู้ติดเชื้อ

2.2 ช่วงหาเพื่อน (ประมาณปี พ.ศ. 2540)

เป็นระยะที่แนวคิดกลุ่มแนวร่วมเฉพาะกิจด้านเอดส์เพื่อน อ. ได้เริ่มแพร่กระจายออกไปในกลุ่มบุคคลที่ทำงานด้านเอดส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ รวมทั้งเริ่มมีการรวมกลุ่มกันของผู้ติดเชื้อในกรุงเทพฯ และภาคกลาง และได้มีมติเห็นชอบร่วมกันของตัวแทนกลุ่มผู้ติดเชื้อในการประชุมสมัชชาเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวีในประเทศไทย ให้ก่อตั้งเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ประเทศไทยขึ้น นอกจากนั้นกลุ่มพันธมิตรต่างๆ ได้เริ่มให้ความสนใจต่อเจตนาอันแน่วแน่และบทบาทหน้าที่ของกลุ่มแนวร่วมเฉพาะกิจด้านเอดส์เพื่อน อ. จนในที่สุดกลุ่มองค์กรเหล่านี้ก็เริ่มมีบทบาทร่วมโดยการเป็นผู้ส่งข้อมูล ข่าวสารต่างๆ มาให้กับทางกลุ่มเพื่อน อ. เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องและเรียกร้องผ่านการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

2.3 ช่วงอยู่ตัว (ประมาณปี พ.ศ. 2541 – 2545)

เป็นระยะที่การขยายตัวของกลุ่มเริ่มดำเนินไปอย่างช้าๆ กระแสของสังคมรอบนอกให้ความสนใจลดลงต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพื่อน อ. เนื่องจากไม่ได้มีการหยิบกลุ่มเพื่อน อ. มาใช้ในฐานะขบวนการเคลื่อนไหว เนื่องจากสามารถใช้กลไกอื่นๆ แทนได้ เช่นใช้เครือข่ายผู้ติดเชื้อ เป็นต้น นอกจากนั้นในช่วงนี้ได้มีเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ในระดับภาคต่างๆ ทั่วประเทศเกิดขึ้นคือ (1) เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ภาคเหนือตอนบน (2) เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ภาคอีสาน (3) เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ภาคเหนือตอนล่าง (4) เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ภาคกลาง (5) เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ภาคตะวันออก และ (6) เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ภาคใต้ แต่ทว่าในการทำกิจกรรมการรณรงค์ก็ยังคงมีการหยิบเอาสัญลักษณ์ตัวแทนของกลุ่มเพื่อน อ. คือตัวอักษรย่อ อ. อ่าง และ สีเหลืองมาใช้ผสมผสานในการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ต่างๆ

3. ช่องทางสื่อสารในการพัฒนาเครือข่าย

รูปแบบการสื่อสาร ถือได้ว่าเป็นช่องทางที่สำคัญในการเชื่อมโยงกลุ่มบุคคลต่างๆ ในเครือข่ายเข้าด้วยกัน และเพื่ออธิบายช่องทางการสื่อสารให้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงขอแยกลักษณะช่องทางการสื่อสารโดยแบ่งออกตามระยะพัฒนาการกลุ่มออกได้เป็น 3 ระยะดังนี้คือ

ลักษณะการสื่อสารในช่วงก่อตั้ง (ปลายปี พ.ศ. 2539)

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปลักษณะการสื่อสารในช่วงก่อตั้งออกได้เป็น 2 รูปแบบคือการสื่อสารภายในกลุ่มสมาชิก (Internal Communication) และการสื่อสารกับบุคคลภายนอกกลุ่ม (External Communication) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสื่อสารภายในกลุ่มสมาชิก (Internal Communication)

จากการวิจัยพบว่าลักษณะการสื่อสารภายในกลุ่มสมาชิก เป็นรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีอยู่จากการทำงานในด้านเอดส์เหมือนกันเป็นหลัก โดยมีประเด็นในการพูดคุยในระยะนี้เพื่อนำข้อยุติว่าต้องการเห็นอะไรที่ขาดหายไปจากการทำงานเอดส์ ซึ่งถ้ามีแล้วจะสามารถช่วยเติมเต็มช่องว่างที่ขาดหายไปได้ สุดท้ายจึงกลายมาเป็นการสร้างกลุ่มเพื่อน อ. ขึ้น โดยพบว่าช่องทางสื่อสารดังต่อไปนี้

- การติดต่อกันทางโทรศัพท์
- การนัดคุยกันกลุ่มย่อย

การสื่อสารกับบุคคลภายนอก (External Communication)

จากการวิจัยสรุปได้ว่ากลุ่มเพื่อน อ. ใช้ช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกกลุ่ม โดยผ่านการรณรงค์หรือกิจกรรมต่างๆ ที่ทางกลุ่มทำเพื่อให้กลุ่มบุคคลภายนอกเห็นและจำได้ถึง สัญลักษณ์ตัวแทนกลุ่ม โดยพบว่าประเด็นส่วนใหญ่ที่มีการอภิปรายปรึกษาหารือกันถึงการสร้างความแปลกใหม่เพื่อนำมาใช้ในการเรียกร้องความสนใจ (Calling Attention) จากสังคม โดยได้มีการเลือกใช้ช่วงเวลา (Time Conflict) ที่ประเทศไทยกำลังจะมีการเลือกตั้งทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2539 และวิธีการนำเสนอกลุ่มที่สอดคล้องกันกับวิธีการที่ผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งนำมาใช้ โดยพบว่ามีการใช้ช่องทางการสื่อสารดังต่อไปนี้

- แผ่นป้าย (Cut-Out)
- ใบปลิว (Leaflet)
- เสื้อยืดพื้นสีเหลืองมีสัญลักษณ์ตัวอักษรย่อ อ. อย่าง

ลักษณะการสื่อสารในช่วงหาเพื่อน (ประมาณปี พ.ศ. 2540)

จากการศึกษาสามารถสรุปลักษณะของการสื่อสารในช่วงนี้ออกได้เป็น 2 รูปแบบคือ การสื่อสารภายในกลุ่มสมาชิก (Internal Communication) และการสื่อสารภายนอกกลุ่ม (External Communication) โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสื่อสารระหว่างกลุ่มสมาชิก เพื่อน อ. (Internal Communication) ในช่วงหาเพื่อนมี 2 รูปแบบคือ

- รูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) จากการศึกษารวบรวมได้ว่ากลุ่มเพื่อน อ. ใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่อส่งข้อมูล ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการมีอยู่ของกลุ่มเพื่อน อ. รวมทั้งส่งข่าวคราวความเคลื่อนไหวในงานอดิเรกให้แก่สมาชิก ด้วยวิธีต่อไปนี้คือ

- การบอกต่อแบบปากต่อปากระหว่างผู้ติดเชื้อด้วยกัน
- การพบเจอกันอย่างสม่ำเสมออย่างเป็นกันเอง
- การติดต่อผ่านโทรศัพท์, เพจเจอร์ และอีเมลล์

- **รูปแบบการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication)** จากการศึกษาสรุปได้ว่ากลุ่มเพื่อน อ. มีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในการแจ้งข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ ของทางกลุ่มเพื่อน อ. รวมทั้งมีการส่งข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องยาด้านไวรัส เรื่องการดูแลสุขภาพ โดยผ่านวิธีการดังต่อไปนี้คือ

- การส่งจดหมาย
- การเข้าค่ายกลุ่มสัมพันธ์

ลักษณะการสื่อสารกับบุคคลภายนอก (External Communication)

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเพื่อน อ. จะทำการประชาสัมพันธ์แนวคิดกลุ่มต่อสาธารณชนโดยผ่านช่องทางดังต่อไปนี้

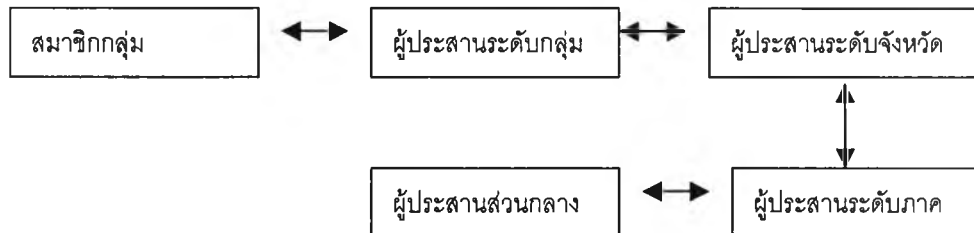
- สื่อหนังสือพิมพ์
- สื่อโทรทัศน์
- เสือยืดเพื่อน อ.

นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มเพื่อน อ. ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับพันธมิตรกลุ่มอื่น เช่นจากกลุ่มเครือข่ายผู้บริโภครวม กลุ่มเครือข่ายเภสัชกรชนบท กลุ่มเครือข่ายแพทย์ชนบท นักวิชาการทางด้านกฎหมายและเจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น โดยพบว่าประเด็นที่มีการแลกเปลี่ยน ส่งข้อมูลข่าวสารกันอย่างเช่นในกรณีเกี่ยวกับยาด้านไวรัสเอดส์ กรณีการทุจริตยาในกระทรวงสาธารณสุข และกรณีการได้รับบริการทางการแพทย์ที่เท่าเทียมของผู้ติดเชื้อเอดส์ เป็นต้น โดยผ่านวิธีการดังต่อไปนี้

- การพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลมาเพื่อการรณรงค์
- การปรึกษาเพื่อการรับรู้ข้อมูลเพื่อการรณรงค์

ลักษณะการสื่อสารในช่วงอยู่ตัว (ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2541 – 2545)

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่จะเป็นการการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก (Internal Communication) จะเป็นการติดต่อที่มีแบบแผนที่ชัดเจนโดยผ่านระบบการประสานงานของทั้ง 2 เครือข่าย คือเครือข่ายคณะกรรมการองค์การพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ (กพอ) และเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ โดยผ่านผู้ประสานงานในระดับต่างๆ ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

นอกจากนั้นยังพบว่าลักษณะของการสื่อสารในการแสดงพลังเคลื่อนไหวรณรงค์จะเป็นไปในลักษณะการสื่อสารแบบบนลงล่าง (Top-Down Communication) เริ่มจากการกำหนดทิศทางในการแสดงพลังหรือการรณรงค์ ที่เริ่มจากกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจเป็นผู้สังเคราะห์ และกำหนดประเด็นในการเคลื่อนไหว โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่ได้มาจากขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยอาศัยการสื่อสารเร็วแบบไม่เป็นทางการคือการโทรศัพท์สายตรง เป็นการติดต่อนำร่องไปยังผู้บริหารขององค์กรสมาชิกต่างๆ รวมทั้งติดต่อไปยังผู้ประสานงานกลุ่มในระดับต่างๆ ของเครือข่ายโดยใช้รูปแบบของเครือข่ายคณะกรรมการองค์การพัฒนาเอกชน และเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์เป็นตัวประสานงานหลัก

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 เอกลักษณะของเพื่อน อ. ในมุมมองของกลุ่มสมาชิกและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

จากการศึกษาพบว่าเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มเพื่อน อ. ในมุมมองของคณะทำงานเฉพาะกิจ, เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เช่นเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาและเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์และสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์นั้นประกอบไปด้วย 3 ลักษณะคือ (1) ตัวอักษรย่อ อ. อ่าง, (2) สีเหลือง และ (3) เสื้อยืดเพื่อน อ. โดยผู้วิจัยจะทำการสรุปแยกทีละลักษณะดังนี้

ตัวอักษรย่อ อ. อ่าง

จากการศึกษาสรุปได้ว่ากลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจมีการให้ความหมายต่อตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ในความหมายคือ เพื่อนเอดส์, ความฉงน, กลุ่มคนทำงาน และความไม่ธรรมดา กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการให้ความหมายต่อตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ในความหมายว่าหมายถึง เพื่อนเอดส์, คำสบาย รื่นหู, กลุ่มคนทำงาน และผู้ติดเชื้อเอดส์ ส่วนกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์มีการให้ความหมายต่อตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ใน ความหมายว่าหมายถึง เพื่อนเอดส์, เอดส์, ผู้ติดเชื้อเอดส์ และหน่วยงานช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ

จากการให้ความหมายของทั้ง 3 กลุ่มข้างต้นสามารถสรุปความหมายร่วมของตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ได้ว่าหมายถึงเพื่อนเอดส์

สีเหลือง

จากการศึกษาสรุปได้ว่า สีเหลือง ในมุมมองของคณะทำงานเฉพาะกิจ มีความหมายว่าเป็น ความเด่น สะดุดตา, ความแตกต่าง และผู้ติดเชื้อเอดส์ ในมุมมองของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีความหมายว่า หมายถึงผู้ติดเชื้อเอดส์, ความเอื้ออาทร และความห่วงใย และสีเหลือง ในมุมมองของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์มีความหมายว่าเป็นผู้ติดเชื้อเอดส์, ความเอื้ออาทร, ความห่วงใย และศาสนา

จากการให้ความหมายของสีเหลืองของทั้ง 3 กลุ่มข้างต้นสามารถสรุปความหมายร่วมของ สีเหลืองได้ว่าหมายถึง ผู้ติดเชื้อเอดส์

เสื่อยัดเพื่อน อ.

จากการศึกษาสรุปได้ว่า เสื่อยัดเพื่อน อ. ในมุมมองของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจมีความหมายดังต่อไปนี้คือ การรวมตัวกันเคลื่อนไหว, พลัง และความเป็นกลุ่มเดียวกัน เสื่อยัดเพื่อน อ. ในมุมมองของกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความหมาย คือพลัง และเสื่อยัดเพื่อน อ. ในมุมมองของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์มีความหมายถึงความเป็นเพื่อนกัน, กลุ่มเดียวกันและความร่วมมือกัน

จากการศึกษาข้างต้นพบความหมายร่วมของเสื้อยืดเพื่อน อ. ระหว่างกลุ่มคณะทำงาน เฉพาะกิจและกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขว่าหมายถึงพลัง ในขณะที่ความหมายร่วมของเสื้อยืดเพื่อน อ. ระหว่างกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจและกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ว่าหมายถึงความเป็นกลุ่มเดียวกัน

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของเครือข่ายเพื่อน อ.

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของเครือข่ายเพื่อน อ. สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยระดับกลุ่ม, ปัจจัยระดับสังคมและปัจจัยทางด้านระบบโครงสร้างของเครือข่าย โดยผู้วิจัยจะขอสรุปแยกทีละปัจจัย ที่มีผลต่อพัฒนาการของกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยระดับกลุ่ม

1.1 ปัจจัยระดับกลุ่มที่มีผลต่อพัฒนาการในช่วงหาเพื่อน

จากการศึกษาสรุปว่าในการที่ผู้ติดเชื้อเอดส์มารวมตัวกันเป็นกลุ่มได้นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการส่งผลให้เกิดพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มเพื่อน อ. โดยพบว่ามีปัจจัยสำคัญๆ ระดับกลุ่มที่มีผลต่อพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงหาเพื่อนดังต่อไปนี้

- **มีปัญหาจากความเป็นผู้ติดเชื้อเหมือนกัน** จากการศึกษารูปว่า ก่อนที่สมาชิกผู้ติดเชื้อจะมารวมกันและดำเนินการรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ นั้น สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มล้วนแล้วแต่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เช่น การถูกสังคมรังเกียจ การถูกกลั่นแกล้งรังแก เป็นต้น ล้วนมีส่วนทำให้ผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพ ทำให้ผู้ติดเชื้อเอดส์เกิดการเรียนรู้ว่าการต่อสู้เพียงลำพังไม่อาจทำได้ และเมื่อผู้ติดเชื้อเอดส์ได้มีโอกาสพบปะ พูดคุยกับเพื่อนร่วมชะตากรรมคนอื่นๆ ก็นำมาสู่การเห็นพ้องต้องกันว่าควรรวมกลุ่มกันเพื่อทำให้การต่อสู้ของผู้ติดเชื้อมีพลังมากยิ่งขึ้น
- **เห็นตัวอย่างจากผลสำเร็จของการรณรงค์ที่ผ่านมา** - เนื่องจากผลงานการรณรงค์ที่ผ่านมาของกลุ่มเพื่อน อ. เช่น การรณรงค์เรื่องสิทธิในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิของผู้ติดเชื้อเอดส์ในการตรวจเลือด สิทธิการเข้าถึงยาต้านไวรัส เป็นต้น เป็นผลงานที่พิสูจน์

ให้สมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ทั่วประเทศได้มองเห็นถึงศักยภาพในการทำงานของ กลุ่มเพื่อน อ. และก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้มีการรวมตัวกันของผู้ติดเชื้อมากขึ้น

- **การณรงค์ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์เช่นแผ่นป้าย ใบปลิวและเสื่อยัด** - จากการศึกษารูปว่ากรนำสัญลักษณ์ตัวแทนกลุ่มเพื่อน อ. คือตัวอักษรย่อ อ. อ่าง และสีเหลืองมาใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์แนวคิดออกสู่สังคมภายนอกทั่วไป เพื่อให้เกิดความสนใจและจำได้ ทั้งโดยผ่านการเดินรณรงค์ของทางกลุ่มรวมทั้งการให้มีภาพของสื่อพิเศษเหล่านี้ ออกสู่สายตาประชาชน โดยผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโทรทัศน์นั้น ส่งผลให้สัญลักษณ์ของกลุ่มเป็นที่สนใจแก่บุคคลทั่วไปทำให้เกิดการขยายกลุ่ม
- **การบอกต่อๆ กัน** - จากการศึกษารูปได้ว่าการบอกต่อๆ กันแบบปากต่อปากของผู้ติดเชื้อด้วยกันเองในโอกาสที่ผู้ติดเชื้อพบกันทั้งในและนอกสถานที่ทำงาน เพื่อให้รับรู้ถึงการมีอยู่ของกลุ่มเพื่อน อ. นั้น นับได้ว่าส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มจำนวนสมาชิกกลุ่มรายใหม่ที่เห็นด้วยกับแนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพื่อน อ.

1.2 ปัจจัยระดับกลุ่มที่มีผลต่อพัฒนาการช่วงอยู่ตัว

จากการศึกษารูปได้ว่าการที่ผู้ติดเชื้อเอดส์สามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มได้นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการส่งผลให้เกิดพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มเพื่อน อ. โดยพบว่าปัจจัยสำคัญๆ ระดับกลุ่มที่มีผลต่อพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงอยู่ตัวดังต่อไปนี้

- **มีความเอื้ออาทรกัน** เนื่องจากการร่วมมือกันต่อสู้ รณรงค์และทำกิจกรรมด้านเอดส์ด้วยกันได้ก่อให้เกิดเกิดความรู้สึกเป็นพวกพ้องที่ร่วมเผชิญปัญหาเอดส์เหมือนกัน เป็นเหมือนญาติพี่น้องกันก่อให้เกิดความรู้สึกห่วงหาอาทรกัน เกาะกลุ่มกัน
- **สำนึกในความเป็นกลุ่ม** เนื่องจากการมารวมเป็นกลุ่มแนวร่วมเฉพาะกิจเพื่อน อ. นี้ มีพื้นฐานมาจากจุดประสงค์และมีเป้าหมายร่วมกันคือ การรณรงค์เพื่อให้สังคมเกิดการยอมรับผู้ติดเชื้อและเพื่อสิทธิที่เท่าเทียมของผู้ติดเชื้อ จึงทำให้ทุกคนมีสำนึกของการร่วมมือร่วมใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- **ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน** - จากการศึกษาสรุปได้ว่าการที่กลุ่มผู้ติดเชื้อได้รับแรงสนับสนุนทั้งในด้านวิชาการความรู้ และการสนับสนุนทางด้านเงินทุน ในการทำกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ให้แก่สาธารณชน และชุมชนได้รับทราบอันนำมาซึ่งการอยู่ร่วมสังคมเดียวกันอย่างสันติสุขนั้นมีผลอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มผู้ติดเชื้อและกลุ่มเพื่อน อ.
- **การนัดพบปะกัน** - จากการศึกษาสรุปได้ว่าการนัดพบปะเจอหน้ากันอย่างสม่ำเสมอทั้งในและนอกสถานที่ทำงานเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทางกลุ่มนำมาใช้ ในการรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกซึ่งนับว่าส่งผลโดยตรงต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มเพื่อน อ.
- **การส่งจดหมายและการเข้าค่าย** - จากการศึกษาสรุปว่าการรักษาสัมพันธภาพและการส่งข่าวสารให้แก่กลุ่มสมาชิกอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยการส่งผ่านจดหมายเวียนต่างๆ ในเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเช่นเรื่องของการดูแลสุขภาพจิต สุขภาพ รวมทั้งการสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยการติดต่อผ่านทางอีเมลล์เพื่อให้เกิดการโต้ตอบและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันรวมทั้งการนำกิจกรรมการเข้าค่ายกลุ่มสัมพันธ์มาเป็นตัวเชื่อมและรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกกลุ่มมีผลอย่างมากต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มเพื่อน อ.

2 ปัจจัยระดับสังคม

จากการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมของสังคมถือได้ว่าเป็นปัจจัยเสริมปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลและมีบทบาทอย่างมากในการส่งผลให้เกิดพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มเพื่อน อ. โดยพบว่ามีปัจจัยสำคัญๆ ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาการของกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงหาเพื่อนดังต่อไปนี้

- **การเป็นเจ้าของภาพจัดประชุมเอดส์ระดับภูมิภาค**- จากการศึกษาสรุปได้ว่าเมื่อผู้ติดเชื้อถูกกีดกันจากสถานการณ์ภายนอก เช่นการถูกสังคมกีดกันและละเมิดสิทธิในด้านต่างๆ ทำให้ได้รับความเดือดร้อนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพ จึงทำให้ผู้ติดเชื้อและกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนตลอดจนกลุ่มพันธมิตร ต้องหันมาให้ความสนใจเรื่องสิทธิของผู้ติดเชื้อ ก่อให้เกิดการแสวงหาแนวร่วมจนนำไปสู่การต่อสู้เชิงนโยบายจนเกิดการจัดทำเอกสารสรุป “ข้อเสนอเชิงสิทธิและนโยบายของผู้ติดเชื้อเพื่อเสนอต่อรัฐบาล” โดยความ

ร่วมมือของกลุ่มคณะทำงานและแนวร่วมที่สนใจประเด็นปัญหานี้ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเพิ่มจำนวนของสมาชิกกลุ่มเพื่อน อ.

- **การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารบ้านเมืองของภาครัฐ** - จากการศึกษาสรุปได้ว่า ในช่วงหลังนับจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ทางภาครัฐเองได้มีนโยบายการผลักดันเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับรากหญ้า ตามแนวคิดประชาสังคม นับได้ว่าเป็นช่องทางและโอกาสที่สำคัญของกลุ่มผู้ติดเชื้อในการขยายพื้นที่ทางความคิดพร้อมกับเริ่มแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับชุมชน การปรับความรู้ความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องเอดส์ ด้วยความสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อพัฒนาการของเครือข่ายเพื่อน อ. ในการเพิ่มจำนวนแนวร่วมกลุ่ม
- **เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้ติดเชื้อระหว่างประเทศ** - จากการศึกษาพบว่าจากการที่ได้มีตัวแทนผู้ติดเชื้อเอดส์ในประเทศไทย ได้รับการสนับสนุนให้เข้าร่วมการประชุมระดับชาติและระดับนานาชาติ ได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ของสมาชิกระหว่างชาติ ผู้ติดเชื้อเกิดการเรียนรู้และรับรู้เรื่องสิทธิของตนมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องเพื่อความเท่าเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการก่อตั้งเครือข่ายผู้ติดเชื้อชาติและเครือข่ายผู้ติดเชื้อระดับภูมิภาคขึ้น ส่งผลให้การกระจายข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ตลอดจนจนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้ติดเชื้อเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และแพร่กระจายในวงกว้างมากยิ่งขึ้นก่อให้เกิดแนวร่วมกลุ่มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาของกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงหาเพื่อน
- **การก่อตั้งเครือข่ายผู้ติดเชื้อระดับภูมิภาค** - จากการศึกษาสรุปได้ว่าการก่อตั้งเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์แห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (APN+) มีผลอย่างมากในการกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของผู้ติดเชื้อในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ติดเชื้อเห็นถึงประโยชน์ของการก่อตั้งกลุ่มในแง่ของการสนับสนุนทางด้านจิตใจ และในด้านของพลังในการต่อรอง เมื่อมีกลุ่มมากขึ้นซึ่งก็ให้เกิดผลดีต่อการกระจายข้อมูล การรณรงค์ กระจายข่าวสารแลกเปลี่ยนข้อมูลและการรวมพลังในการต่อสู้เคลื่อนไหว รณรงค์ ต่างๆ เพื่อผู้ติดเชื้อของกลุ่มเพื่อน อ. ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการเพิ่มของจำนวนสมาชิกกลุ่มในช่วงของการหาเพื่อน

3 ปัจจัยทางด้านระบบโครงสร้างของเครือข่าย

จากการศึกษาพบว่าความพร้อมของระบบการสื่อสารและการส่งต่อข้อมูลอย่างเป็นระบบมีผลอย่างมากต่อพัฒนาการของเครือข่ายเพื่อน อ. โดยพบว่า การติดต่อผ่านระบบเครือข่ายที่เชื่อมต่อกันทุกช่วงชั้น มีผลอย่างสำคัญต่อพัฒนาการกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงอยู่ตัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

- การติดต่อสื่อสารโดยผ่านช่องทางของเครือข่ายคณะกรรมการองค์การพัฒนาเอกชนด้านเอดส์และเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ - จากการศึกษาสรุปได้ว่าการที่กลุ่มเพื่อน อ. มีเครือข่ายสมาชิกครอบคลุมทุกส่วนของโครงสร้าง ทั้งในเครือข่ายของคณะกรรมการองค์การพัฒนาเอกชนด้านเอดส์ (กพอ) และเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์แห่งประเทศไทย ทั้งในระดับกลุ่ม ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และส่วนกลางนั้น ถือได้ว่าเป็นฐานข้อมูลสนับสนุนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และการติดต่อประสานงานกับสมาชิกผู้ติดเชื้อในแต่ละชมรม โดยผ่านการประสานงานและส่งต่อข้อมูลของผู้ประสานงานของทั้งสองเครือข่ายในแต่ละระดับ ซึ่งมีผลสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มของทั้งสองเครือข่ายเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงนับได้ว่ามีผลอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มเพื่อน อ.

การอภิปรายผลการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่จำเป็นจะต้องสอบถามจากผู้ติดเชื้อเอดส์ โดยอาศัยการสร้างความสัมพันธ์สนมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน ประกอบกับกลุ่มผู้ติดเชื้อเป็นกลุ่มบุคคลที่ค่อนข้างปิดตัวกับบุคคลภายนอก รวมทั้งบางครั้งไม่อาจสอบถามกับบุคคลที่ได้รับการกล่าวถึงจากเพื่อนผู้ติดเชื้อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามลักษณะปัญหำนำวิจัยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานดังกล่าว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญหำนำการวิจัยข้อที่ 1: ลักษณะการสื่อสารของเครือข่ายเพื่อน อ. และช่องทางสื่อสารในการพัฒนาเครือข่าย

1. เมื่อพิจารณาลักษณะการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อน อ. พบว่าเป็นการรวมตัวกันในรูปของกลุ่มประชาสังคม (Civil Society) เคลื่อนไหวเฉพาะกิจ อันประกอบด้วยบุคคลทั้งเป็นผู้ที่ติดเชื้อและไม่ได้ติดเชื้อเอดส์จากหลากหลายองค์กรและหลากหลายอาชีพ เป็นการค่อยๆ เข้ามาเริ่มรวมกันเป็นกลุ่มอย่างสมัครใจของกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้เป็นเครือข่ายกันมาก่อน ถึงแม้จะพบว่ามีส่วนหนึ่งที่เป็นเพื่อนจากการทำงานในสาขาเดียวกันแต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมดของกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกใหม่เข้ามารวมกลุ่มอยู่อย่างสม่ำเสมอ โดยเป็นการเข้ามารวมกลุ่มเคลื่อนไหวด้วยความสมัครใจของผู้ติดเชื้อและผู้ที่ไม่สนใจในประเด็นปัญหาเอดส์ โดยไม่ได้มีระบบการรับสมัครแต่อย่างใด ซึ่งสมาชิกทั้งหมดเหล่านี้อาจจะมาหรือไม่มาร่วมบ้างก็ได้ในการเคลื่อนไหวแต่ละครั้ง โดยพบว่าสมาชิกโดยส่วนใหญ่ของกลุ่มเพื่อน อ. มักให้ความสมัครใจในการมาเข้าร่วมกลุ่มเป็นจำนวนมากในทุกการเคลื่อนไหว เนื่องจากเห็นว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์จากการเคลื่อนไหวนั้นด้วยเหมือนกัน เช่นการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิบัตรยา ซึ่งมีผลทำให้ยาต้านไวรัสมีราคาถูกลง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกันกับแนวคิดเรื่อง ประชาสังคม ตามแนวคิดของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2542) ที่ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า ประชาสังคมคือกลุ่มหรือองค์กรอันเกิดจาก (1) คนแปลกหน้า ซึ่งหมายถึงคนทั่วไปที่ไม่มีเครือข่ายกัน ไม่ใช่การรวมตัวกันที่มุ่งเอาแต่เพื่อนฝูงหรือคนใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก่อนแล้ว แต่เพียงอย่างเดียว ที่สำคัญต้องเป็นองค์กรที่เปิดรับสมาชิกที่เป็นคนแปลกหน้า เป็นคนอื่นคนไกลเข้ามาด้วย (2) สมาชิกมารวมตัวกันอย่างสมัครใจ และสามารถเข้าหรือออกจากสมาชิกภาพของกลุ่มได้อย่างเสรี (3) การทำงานและความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มต้องเป็นไปอย่างค่อนข้างเท่าเทียมกัน แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการบังคับบัญชากันเลย ซึ่งยิ่งองค์กรหรือกลุ่มใหญ่โตขึ้นเท่าไรก็ย่อมต้องมีความสัมพันธ์แบบสูงกว่า ต่ำกว่า ของสมาชิกเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ดีกลุ่มหรือองค์กรตามความหมายของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ นั้น ที่สำคัญต้องไม่ทำงานหรือถือปฏิบัติต่อกันแบบผู้ใหญ่กับผู้น้อย โดยเฉพาะต้องไม่เป็นแบบมูลนายกับไพร่หรือทาส ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า การรวมกันของกลุ่มเพื่อน อ. นั้น สอดคล้องกับแนวคิดของเอนกทั้ง 3 ประเด็น กล่าวคือ สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มเพื่อน อ. คือการรวมตัวของคนทั่วไปที่ไม่ได้เป็นญาติพี่น้องกันมาก่อน ถึงแม้จะมีบ้างที่เคยรู้จักมักคุ้นกันมาก่อนเป็นการส่วนตัวจากการทำงานและจากความสนใจในประเด็นเดียวกัน แต่ก็ถือได้ว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกลุ่มเท่านั้นไม่ใช่ทั้งหมด ยิ่งไปกว่านั้นการรวมตัวกันของกลุ่มเพื่อน อ. ถือได้ว่าเป็นการรวมตัวกันอย่างสมัครใจ ไม่ได้มีการบีบบังคับหรือไม่ได้มีข้อผูกมัดแต่อย่างใดต่อการเป็นสมาชิกภาพของกลุ่ม สมาชิกคนใดจะมาหรือจะไม่มาเข้าร่วมการรณรงค์ของกลุ่มก็ได้ ไม่ได้มีการบังคับ นอกจากนี้ระบบการทำงานและความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มก็เป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน มีการร่วมกันระดมความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกภาพแต่ละกลุ่มย่อย ไม่ว่าจะเป็นคณะทำงาน

เฉพาะกิจ ผู้ประสานงานหรือสมาชิกกลุ่มก็ตาม ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ที่ได้มีการพูดคุยร่วมกันในขั้นตอนของการร่วมระดมความคิด ก่อนที่จะสรุปความเห็นร่วมกัน และมีการทำแผนการรณรงค์โดยกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ ในขั้นตอนต่อมา

2. เมื่อพิจารณาเหตุผลของการก่อตัวของกลุ่มเพื่อน อ. พบว่ามีสาเหตุใหญ่ของการรวมกลุ่มมาจากความคับแค้นใจ และภาวะความกดดันที่ผู้ติดเชื้อเอดส์ต้องเผชิญจากสังคมรอบด้าน รวมทั้งความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมระหว่างผู้ติดเชื้อและไม่ติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ติดเชื้อและครอบครัว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสุขภาพ นับได้ว่า สภาวะดังกล่าวเป็นตัวบีบบังคับให้ผู้ติดเชื้อเอดส์ต้องออกมารวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องสิทธิต่างๆ เพื่อตนเองและเพื่อกลุ่มของตนเองในภาพรวม ซึ่งลักษณะของการมารวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อน อ. ดังกล่าวนี้อาจ สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมสร้างกลุ่มของปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ที่ได้นำเสนอว่าตัวสถานการณ์ทำให้คนรวมกันเพื่อความอยู่รอด เพื่อผลประโยชน์ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Brom and Seznick (1971) ที่ได้นำเสนอว่าขบวนการทางสังคมเกิดจากความไม่พอใจสภาพสังคม ซึ่งอาจเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมที่จำกัดสิทธิเสรีภาพ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเหตุผลของการก่อตัวของกลุ่มเพื่อน อ. สอดคล้องกับแนวคิดทั้งของปารีชาติ วลัยเสถียรและคณะ กล่าวคือ สถานการณ์ทางสังคมในสมัยแรกที่ประเทศไทยเพิ่งค้นพบการแพร่ระบาดของโรคเอดส์นั้นได้ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจในวงกว้างต่อตัวโรคเอดส์เองและต่อผู้ที่มีเชื้อไวรัสที่เป็นสาเหตุให้เกิดโรคนี้อยู่ในร่างกาย ได้เกิดการตราหน้าประณามผู้ติดเชื้อว่าเป็นคนไม่ดีเกิดการแบ่งแยก (Stigma & Discrimination) ในสังคมอย่างรุนแรงต่อผู้ติดเชื้อ ทำให้ผู้ติดเชื้ออยู่ในภาวะการถูกกดดันจากสังคม ถูกสังคมตั้งข้อรังเกียจ ปิดกั้นและวิตรอนสิทธิต่างๆ นานา ซึ่งสถานการณ์เหล่านี้บีบบังคับให้ผู้ติดเชื้อจำเป็นต้องมารวมตัวกันเพื่อต่อสู้ เรียกร้องผลประโยชน์และสิทธิต่างๆ ของตนกลับคืนมา และต่อสู้เพื่อปากท้องทั้งของตนเองและครอบครัว ในขณะที่เดียวกันผู้วิจัยก็มีความเห็นว่าการก่อตัวของกลุ่มเพื่อน อ. ก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Brom and Seznick ในประเด็นเหตุผลที่ผู้ติดเชื้อเกิดความไม่พอใจสภาพความเป็นอยู่ของตนเองอันเป็นผลกระทบที่ได้รับโดยตรงจากภาวะสังคมรังเกียจ และการถูกวิตรอนสิทธิและจำกัดสิทธิเสรีภาพให้ผู้ติดเชื้ออยู่ในกรอบที่จำกัดไม่ว่าจะเป็นกรอบทางด้านความประพฤติที่สังคมวาดกรอบให้ว่า ผู้ติดเชื้อเป็นบุคคลที่ประพฤติผิด ประพฤติไม่ดี ไม่สมควรที่ใครจะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยว สัมพันธ์ด้วย และกรอบทางด้านกรกระทำที่ผู้ติดเชื้อควรที่จะต้องยอมรับการกระทำที่สังคมมีต่อตน ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นการวาดกรอบที่ได้รับความเห็นชอบจากคนส่วนใหญ่ในสังคมแล้ว เหล่านี้ล้วน

เป็นสภาพความอึดอัดที่เป็นแรงกระตุ้นสำคัญ ที่ทำให้ผู้ติดเชื่อต้องออกมาเรียกร้องร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเองที่จะได้กลับคืนมา โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตรูปแบบการแสดงออกของกลุ่มเพื่อน อ. ต่อสังคม โดยพิจารณาร่วมกับการให้ความหมายของเอกลักษณ์แทนกลุ่มลักษณะหนึ่งนั่นคือสีเหลืองในมุมมองของกลุ่มผู้ติดเชื่อ ปรากฏว่ามีการให้ความหมายว่าเป็นศาสนา ผู้ติดเชื่อยึดเอาศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นที่ขับกล่อมจิตใจให้ผู้ติดเชื่อ ระลึกทุกข์-ผิด มีสติในการกระทำต่างๆ ของตนอยู่ตลอดเวลา นั้น เป็นกระบวนการให้ความหมายที่ลึกซึ้งซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเป็นเหตุผลอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้รูปแบบการแสดงออกต่อสังคมที่กลุ่มเพื่อน อ. กระทำออกมาในเชิงบวก คือไม่ได้เป็นการทำลายสังคมหรือแก้แค้น ลงโทษสังคม เช่น ไม่ได้มีการเอาเข็มไปไล่ตีแทงผู้อื่น หรือไม่ได้มีการจับผู้อื่นเป็นตัวประกันเพื่อเรียกร้องอะไรบางอย่างต่อสังคม เป็นต้น

3. เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อน อ. ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเรียกร้องสิทธิให้แก่ผู้ติดเชื่อเอดส์ในด้านต่างๆ และเพื่อให้สังคมเกิดการยอมรับในศักยภาพและความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวัน ศักยภาพในการทำงานของผู้ติดเชื่อเอดส์ รวมทั้งเพื่อให้สังคมเกิดความเข้าใจและยอมรับในภาวะความเป็นผู้ติดเชื่อ ว่าสามารถอยู่ร่วมกันกับคนส่วนใหญ่ในสังคมได้ด้วยความปลอดภัย เนื่องจากโรคเอดส์จะติดต่อหรือแพร่กระจายได้นั้นก็ด้วยวิธีและช่องทางที่จำกัด ซึ่งลักษณะในการเรียกร้องดังกล่าวคล้ายกันกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของคนพื้นเมืองดั้งเดิมในประเทศต่างๆ เช่นขบวนการของคนอเมริกันอินเดียนและขบวนการของคนอเมริกันเชื้อสายซามัวในมลรัฐฮาวาย' อี ของประเทศสหรัฐอเมริกา ขบวนการของชาวอะบอริจินิสในประเทศออสเตรเลียและชาวเมารีในประเทศนิวซีแลนด์ หรือขบวนการของคนอินเดียนพื้นเมืองในประเทศต่างๆ ของทวีปลาตินอเมริกา ตามแนวการศึกษาของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร (2542) ที่ต่างก็เป็นทั้งขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิและเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจมาก เนื่องจากมิใช่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อต้องการชูความเฉพาะเจาะจงหรือเอกลักษณ์ของตนเองให้ได้รับการยอมรับ นั่นคือเป็น Identity Movement แบบหนึ่ง หรือที่ Klandermans (อ้างถึงในไชยรัตน์ เจริญพร 2542) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Cohen (1985) ว่าเป็น The European New Social Movement Approach แบบที่เรียกว่า Identity-oriented paradigm กล่าวคือขบวนการเคลื่อนไหวจะสร้าง เสริม ปกป้องเอกลักษณ์และนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Solidarity) ของผู้เข้าร่วมนั่นเอง จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อน อ. มีความสอดคล้องกับแนวการศึกษาของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร ที่กล่าวถึงขบวนการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะเป็น

Identity Movement เพื่อสิทธิของชนชาติต่างๆ ซึ่งกลุ่มเพื่อน อ. มีลักษณะเป็น Identity Movement ของผู้ติดเชื้อเอดส์ ที่ผู้วิจัยเรียกว่าเป็น People Living with HIV/AIDS หรือ PWAs Movement กล่าวคือเป็นลักษณะการเคลื่อนไหวที่มีความเฉพาะเจาะจงว่ากลุ่มคนส่วนใหญ่ในขบวนการเคลื่อนไหวนี้คือผู้ที่มีเชื้อไวรัสเอดส์อยู่ในร่างกาย เป็นการนำเอกลักษณ์ของกลุ่มมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่น ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสมาชิกกลุ่ม เป็นการสร้างจุดร่วมและสร้างสัญลักษณ์ร่วมของสมาชิกกลุ่มในการใช้เป็นสัญลักษณ์ของการเคลื่อนไหวกลุ่ม โดยที่ได้มีการรวมตัวกันออกมาเรียกร้องโดยมีเป้าหมายที่ไม่ได้ต้องการช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่ต้องการสร้างค่านิยมหรือความหมายชุดใหม่ให้กับผู้ติดเชื้อ ต้องการนำเสนอมุมมองใหม่ๆ ของผู้ติดเชื้อต่อสังคม เป็นมุมมองที่มุ่งเน้นให้สังคมได้เห็นศักยภาพในด้านต่างๆ ของผู้ติดเชื้อที่ยังคงมีอยู่ในตัวกลุ่มบุคคลเหล่านี้ นอกเหนือไปจากสิ่งพิเศษที่เป็นความแตกต่างเฉพาะตัวที่พวกเขามีอยู่ คือเชื้อไวรัสที่ยังไม่มียารักษาเท่านั้น ส่วนความสามารถในการทำงาน ในความคิด พวกเขาเหล่านี้ยังคงมีเหมือนเมื่อตอนที่ยังไม่มีเชื้อไวรัสอยู่ในร่างกายทุกประการ กลุ่มเพื่อน อ. เป็นขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อต้องการชูความเฉพาะเจาะจงหรือเอกลักษณ์ของตัวเองให้ได้รับการยอมรับ โดยพิจารณาความสามารถที่มีอยู่ในตัวพวกเขาเท่านั้น นอกจากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อน อ. สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen ตามที่ Klandermans ได้นำเสนอไว้ โดยที่การเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อน อ. นั้น เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องเอกลักษณ์ความเป็นผู้ติดเชื้อและนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ติดเชื้อด้วยกัน ในการมาร่วมมือร่วมใจกันรณรงค์ เรียกร้องเพื่อสิทธิประโยชน์ในด้านต่างๆ ของตนให้กลับคืนมานั่นเอง

4. หากพิจารณาถึงลักษณะของโครงสร้างของกลุ่มเพื่อน อ. ในการรณรงค์เคลื่อนไหวในเกือบทุกครั้งพบว่าจะมีกลุ่มแกนนำในการวางแผนรณรงค์ในเรื่องต่างๆ คือกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ ถึงแม้ว่าจะมีหลายกรณีเช่นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตยาในกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ที่กลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจได้รับข้อมูลเบื้องต้นมาจากกลุ่มพันธมิตรที่อยู่ในกระทรวงฯ เองก็ตาม ซึ่งในนัยยะหนึ่งเหมือนกับการที่กลุ่มเพื่อน อ. จะประกาศให้สังคมได้หวนกลับไปคิดว่าครั้งหนึ่งสังคมเคยกล่าวหาว่าคนเป็นเอดส์เป็นคนไม่ดี เป็นคนเลว แต่แล้วคนที่สังคมเคยกล่าวหาว่าเป็นคนเลวนั้น กลับต้องมารวมกลุ่มกันต่อสู้กับกลุ่มคนดี กลุ่มคนที่สังคมให้การยกย่องว่าเป็นผู้มีคุณธรรม มีจริยธรรม และที่สำคัญคือไม่ได้เป็นผู้ติดเชื้อเอดส์ทั้งนั้น แต่ทว่าเป็นคนโกง คนทุจริต ซึ่งสังคมเองควรจะได้คิดว่าแท้จริงแล้วคนดี คนเลว เขามาตรฐานบรรทัดฐาน อย่่างไรมากำหนด คนดี คนเลว เกิดจากการที่มีเชื้อไวรัสอยู่ในร่างกายใช่หรือไม่อย่างไรก็ตามกลุ่มบุคคลหลักที่เป็นผู้กำหนดวิธีการในการรณรงค์เคลื่อนไหว ก็ยังคงริเริ่มและ

วางแผนโดยกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ ซึ่งแตกต่างไปจาก Klandermans (อ้างถึงในซูลิวิตน์ เจริญพร 2542) ที่กล่าวว่าโครงสร้างขององค์กรเคลื่อนไหวทางสังคมจะปรับเปลี่ยนไปตามการต่อสู้ ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าโครงสร้างในการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อน อ. นั้นภายหลังจากที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลรอบด้านอย่างเพียงพอแล้ว ทางกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจจะเป็นเพียงกลุ่มบุคคลเดียวที่เป็นผู้กำหนดแผนการในการเคลื่อนไหวในทุกประเด็น แล้วจึงจะกระจายแผนการไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าลักษณะโครงสร้างของทุกการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อน อ. มีลักษณะเหมือนกันในทุกครั้งที่มีการเคลื่อนไหวถึงแม้ว่าจะมีการประเมินและนำประสบการณ์จากการเคลื่อนไหวที่ผ่านมาพิจารณาด้วยก็ตาม ซึ่งการที่ต้องเป็นไปในลักษณะนี้อาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่ในบ้านเราไม่ได้เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาในระบบสูงมากนักและเพียงพอต่อการที่จะมาทำหน้าที่ในการวางแผนได้โดยลำพัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ติดเชื้อของประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่นประเทศสิงคโปร์ ที่ได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ติดเชื้อโดยตัวผู้ติดเชื้อเอง รวมทั้งยังได้เป็นศูนย์อำนวยความสะดวกของผู้ติดเชื้อในระดับภูมิภาคด้วย ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอยู่เองที่กลุ่มผู้ติดเชื้อในบ้านเราและกลุ่มเพื่อน อ. จะต้องได้รับคำแนะนำในด้านต่างๆ รวมทั้งในด้านการวางแผนดำเนินงานจากกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญมากกว่า

5. ถ้าหากพิจารณาถึงประเภทของขบวนการทางสังคมที่ทางกลุ่มเพื่อน อ. ดำเนินการมาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มแรกจะเห็นได้ว่า มีสาเหตุมาจากการที่กลุ่มผู้ติดเชื้อถูกจำกัดสิทธิในด้านต่างๆ และต้องเผชิญกับความกดดันที่เกิดขึ้นจากสังคมรอบด้าน จนนำมาสู่การรณรงค์ เดินขบวนเรียกร้องต่างๆ นั้น ปรากฏว่าสอดคล้องกับประเภทของขบวนการทางสังคมตามที่ Gary B. Rush และ Denisoff R. Serge (1971) ได้นำเสนอไว้โดยเรียกว่าเป็นประเภทของขบวนการทางสังคมที่เรียกว่า Expressive Movement เป็นขบวนการที่ประชาชนถูกจำกัดในสิทธิต่างๆ จากระบบสังคมทำให้เขามีความรู้สึกว่าขาดพลังในการเปลี่ยนแปลง จะมีการตอบโต้โดยผ่านกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งขัดแย้งกับแนวทางการศึกษาขบวนการทางสังคมตามที่ Herbert Blumer (1995) ที่ได้ระบุว่า Expressive Movement เป็นขบวนการที่มีลักษณะอันไม่พึงประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระเบียบทางสังคม โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าขบวนการของกลุ่มเพื่อน อ. มีความสอดคล้องกับ Gary B. Rush และ Denisoff R. Serge กล่าวคือกลุ่มเพื่อน อ. เป็นขบวนการเพื่อเรียกร้องสิทธิและการยอมรับภาวะความเป็นผู้ติดเชื้อต่อสังคมเนื่องจากกลุ่มผู้ติดเชื้อถูกจำกัดและเบียดเบียนสิทธิในด้านต่างๆ ที่สังคมจัดการและตัดสินใจให้ โดยผ่านการดำเนินกิจกรรมในรูปของการเดินขบวน เเดินรณรงค์และประท้วงไปตามสถานที่และหน่วยงานที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในแต่ละกรณีที่เกิดขึ้น ซึ่งลักษณะ

ขบวนการการเคลื่อนไหวของกลุ่มเพื่อน อ. ไม่ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Herbert Blumer คือกลุ่มเพื่อน อ. ไม่ได้เป็นกลุ่มที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงระเบียบทางสังคมด้วยการแสดงออกโดยวิธีก้าวร้าว หรือมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มเพื่อน อ. เป็นกลุ่มที่ดำเนินการเรียกร้องเพียงที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงแนวคิดและทัศนคติของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่มีต่อผู้ติดเชื่อเท่านั้น

6. จากการศึกษาพบว่า ความต้องการมีเครื่องมือของตนเองในการสื่อสารกับสังคมสาธารณะและความต้องการรณรงค์สร้างสรรค์เรื่องเอดส์ในเชิงบวก ซึ่งเป็นหนึ่งในเหตุผลของการมารวมกลุ่มเพื่อน อ. นั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเป็นลักษณะการสื่อสารในเชิงรุกที่ทางกลุ่มเพื่อน อ. สามารถควบคุมทิศทางการนำเสนอและเนื้อหาสารในการนำเสนอให้เป็นไปในแบบที่ทางกลุ่มโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางคณะทำงานเฉพาะกิจต้องการได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรโดยรวมนั่นเอง นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะของเนื้อหาสารในช่วงการประชาสัมพันธ์แนวคิดกลุ่มในช่วงการก่อตั้งกลุ่มเพื่อน อ. นั้น ทางกลุ่มเพื่อน อ. ได้มีการกำหนดกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายคือกลุ่มนักการเมือง ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเป็นลักษณะการสื่อสารจากกลุ่มบุคคลระดับรากหญ้าขึ้นไปสู่กลุ่มบุคคลในระดับผู้บริหารประเทศ เป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up Approach) เพื่อเรียกร้องให้เกิดการปฏิบัติ หรือการดำเนินการแก้ไขที่เป็นรูปธรรมนั่นเอง
7. ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะการสื่อสารภายในกลุ่มสมาชิกของเพื่อน อ. ในช่วงก่อตั้งนั้น มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ทั้งนี้เนื่องจากเป้าหมายของการติดต่อสื่อสารกันนั้นก็เพื่อที่จะจัดตั้งกลุ่มเพื่อน อ. ขึ้นมา โดยเป็นการคุยกันเฉพาะกลุ่มสมาชิกที่ทำหน้าที่เป็นคณะทำงานเฉพาะกิจซึ่งมีแกนนำสำคัญๆ เพียงไม่กี่คนเท่านั้น เป็นรูปแบบการสื่อสารที่นำมาใช้ล้วนอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ที่สมาชิกแต่ละคนมีอยู่จากการทำงานทางด้านเอดส์เหมือนกันเป็นหลัก โดยเป็นการติดต่อสื่อสารผ่านการคุยกันทางโทรศัพท์และการนัดคุยกันกลุ่มย่อย ซึ่งการพูดคุยในลักษณะแบบนี้เกิดขึ้นได้เนื่องจากจำนวนสมาชิกที่มีไม่มากแล้วยังแสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของความยืดหยุ่น และความคล่องตัวของการปฏิบัติการเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เป็นลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกลไกหนึ่งขึ้นมาซึ่งก็คือ กลุ่มเพื่อน อ. นั่นเอง นอกจากนั้นผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตถึงลักษณะการสื่อสารกับบุคคลภายนอกที่มีการนำแผ่นป้าย ใบปลิว มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่แนวคิดนั้น เป็นเพราะว่ากลุ่มเป้าหมายที่ทางกลุ่มเพื่อน อ. ต้องการส่งสารไปถึงในช่วงของการเริ่มเปิดตัวครั้งแรกนี้คือกลุ่มนักการเมืองและกลุ่มผู้เข้ารับสมัครการเลือกตั้งในสมัยนั้น

จึงได้มีการเลือกช่องทางหรือนำรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน กับที่ผู้เข้ารับสมัคร เลือกตั้งนำมาใช้ เช่น มีการเลือกนำตัวอักษรย่อ อ. อ่าง มาใช้ เนื่องจากในเวลานั้นมี วลีฮิตติดปากคนไทยคือ Friend of Anand, มีการเอาแผ่นป้ายมาติดตั้งเนื่องจากว่าเป็น รูปแบบเดียวกับการประชาสัมพันธ์ตัวผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งได้มีการนำเอาสื่อเคลื่อนที่ ซึ่งก็คือเสื่อยืดที่มีสัญลักษณ์ อ. อ่าง มาใช้ร่วมด้วย เนื่องจากสื่อทั้งสองประเภทนี้คือแผ่นป้าย และเสื่อยืด ต่างก็มีประโยชน์และข้อจำกัดที่แตกต่างกันเช่น แผ่นป้ายซึ่งเป็นสื่อที่ต้องติดอยู่กับ ที่ เป็นสื่อที่เคลื่อนไหวไม่ได้ แต่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วนมากกว่าเสื่อยืดซึ่งไม่สามารถให้ ข้อมูลรายละเอียดได้ แต่เป็นสื่อที่เคลื่อนที่ได้ง่ายกว่าแผ่นป้าย และสามารถทำให้สัญลักษณ์ ของกลุ่มเคลื่อนไหวไปกับผู้สวมใส่ได้ เป็นการช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้แก่กลุ่มได้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเทคนิคการสร้างควบคุมเครือข่ายหรือเพื่อเรียกร้องความสนใจจากประชาชนทั้งสิ้น

8. ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะการสื่อสารภายในของกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงหาเพื่อนั้น เป็นช่วง ที่กลุ่มเพื่อน อ. เริ่มเป็นที่รู้จักของคนในแวดวงเฮดส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ติดเชื้อเฮดส์ รวมทั้ง กลุ่มพันธมิตรจากองค์กรต่างๆ โดยเป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบ ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ โดยมีเป้าหมายของการติดต่อสื่อสารเพื่อขยายกลุ่ม ขยาย แนวคิด และในขณะเดียวกันก็ต้องการรักษาสมาชิกกลุ่มที่มีอยู่แล้วเอาไว้ด้วย โดยมีการอาศัย การบอกต่อๆ กัน ของผู้ที่ได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของกลุ่มเพื่อน อ. ไปยังคนที่ไม่เคยได้รับรู้ ไม่เคย ได้ยินมาก่อน รวมทั้งมีการติดต่อ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยผ่านทางอีเมลล์ ไปยังกลุ่ม สมาชิกหลายๆ คน (Mailing List) ได้ในช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายข้อมูลไป ในวงกว้างระหว่างกลุ่มสมาชิก เป็นลักษณะการติดต่อสื่อสารจากคนหนึ่งคนไปยังคนหลายๆ คนในเวลาเดียวกัน (One to Many) เนื่องจากว่าในระยะนี้จำนวนสมาชิกของกลุ่มมีเป็น จำนวนมาก ถ้าจะอาศัยวิธีการติดต่อสื่อสารโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียวไม่ เพียงพอ และสำหรับรูปแบบการติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการพบว่ามีการส่งจดหมาย ส่งข่าว สาร ส่งข้อมูลทางด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์ในการดูแลรักษาตนเองของผู้ติดเชื้อ ส่งข่าว ครวความเคลื่อนไหวต่างๆ ของกลุ่มเพื่อน อ. และการทำกิจกรรมเข้าค่ายกลุ่มสัมพันธ์ของ สมาชิกกลุ่มร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาสมาชิกกลุ่ม และรักษากลุ่มเอาไว้ โดยพยายาม ทำให้สมาชิกรู้สึกที่ตนเองไม่ได้ถูกทอดทิ้งและได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสารและกิจกรรมของทางกลุ่ม รวมทั้งแนวทางที่ทำให้สมาชิกเห็นว่าตนจะได้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยอย่างสม่า เสมอ นอกจากนั้นในลักษณะของการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกนั้นในการขยายกลุ่มนั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มเพื่อน อ. ได้อาศัยช่องทางของสื่อโทรทัศน์ในการประชาสัมพันธ์ แนวคิดกลุ่ม เช่น การสวมเสื่อยืด อ. ออกโทรทัศน์เมื่อสมาชิกกลุ่มได้รับเชิญให้ไปร่วมรายการ

หรือการสร้างความสัมพันธ์กับสื่อหนังสือพิมพ์ในการให้ข้อมูล ข่าวสารและ ความเคลื่อนไหว ของกลุ่มต่อสื่อเหล่านี้ เป็นต้น

9. กลุ่มเพื่อน อ. ได้มีการนำสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น แผ่นป้าย ใบปลิว และเสื่อยืด มาใช้เพื่อ ทำการประชาสัมพันธ์แนวคิดนี้สู่สังคม โดยผ่านกิจกรรมการรณรงค์อาศัยสื่อมวลชนแขนง ต่างๆ ในการช่วยทำหน้าที่เผยแพร่แนวคิดนี้ให้เป็นที่รับทราบของคนในสังคมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากลักษณะของสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้มากในระยะ เวลาอันสั้น ส่งผลให้แนวคิดนี้แพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McAdam (1996) อ้างถึงในชูลีรัตน์ เจริญพร (2542) ที่ให้ความสำคัญต่อบทบาทของ สื่อมวลชนในการนำเสนอภาพ/ ข่าว การเคลื่อนไหว ทัศนคติของกลุ่ม นอกจากนี้สื่อ ประชาสัมพันธ์เหล่านี้ยังเป็นข้อมูลอ้างอิงที่ทำให้บุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจสามารถอ่านทบท วนได้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนก่อนที่จะเป็นแนวร่วมและให้ความสนใจติดตามความ เคลื่อนไหวและแนวคิดของกลุ่ม ตามคำกล่าวของ ปรมะ สตะเวทิน (2540) ที่กล่าวว่า ประชาชนจะมีการเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความสนใจของตน ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่ากลุ่ม เพื่อน อ. นำสื่อประชาสัมพันธ์ดังกล่าวมาใช้ในช่วงของการก่อตั้งกลุ่มที่สอดคล้องกับแนวทาง การประชาสัมพันธ์ในช่วงเวลานั้นคือในช่วงเวลาของการเลือกตั้งของประเทศไทย กลุ่มเพื่อน อ. ได้นำวิธีการประชาสัมพันธ์วิธีที่สอดคล้องและเป็นวิธีเดียวกันกับที่กลุ่มผู้รับสมัครเลือกตั้ง ใช้ทั้งการติดแผ่นป้าย และใบปลิว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและในขณะเดียวกันก็สร้าง กระแสให้เกิดความฉงนในการเรียกร้องความสนใจต่อสังคม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกต ว่าได้มีการนำสื่อมวลชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสาขาโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์มาร่วมใช้เป็นวิธี การประชาสัมพันธ์ด้วยโดยพิจารณาได้จากการที่สมาชิกของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจนำเสื่อยี ดเพื่อน อ. มาสวมใส่ทุกครั้งเมื่อมีโอกาสได้ออกแพร่ภาพทั้งทางโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ใน เวลาที่การเคลื่อนไหวของทางกลุ่มได้รับความสนใจจากนักข่าวและนำเสนอภาพขึ้นกรอบ
10. ลักษณะการสื่อสารภายในกลุ่มเพื่อน อ. อีกลักษณะหนึ่งที่ค้นพบจากการวิจัยคือใช้การ บอกต่อแบบปากต่อปากของกลุ่มผู้ติดเชื่อด้วยกันเองถึงการมีอยู่ของกลุ่มเพื่อน อ. ซึ่งการสื่อ สารระหว่างบุคคลในลักษณะนี้ Barker and Gaut (1998) ได้กล่าวว่า คือการสื่อสารที่มีการ แบ่งปันความรู้สึกและความคิดต่อผู้อื่น โดยจะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในลักษณะใกล้ชิด จึงทำ ให้ช่วยสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นได้ง่ายในกลุ่มผู้ติดเชื่อด้วยกัน ประกอบกับลักษณะของการ สื่อสารแบบปากต่อปากนั้น มีลักษณะสอดคล้องกับสังคมไทยที่มีความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนม กัน นับถือกันเหมือนญาติพี่น้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ติดเชื่อที่ได้ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ

ในการรณรงค์ ผ่านสภาวะต่างๆ ทั้งความยากลำบากในการเรียกร้อง รณรงค์ ในแต่ละเรื่อง มาด้วยกันจนกระทั่งได้มีโอกาสมารวมตัวกัน เพื่อสนับสนุนเรียกร้องสิทธิประโยชน์ของตน ดังกล่าว ซึ่งลักษณะนี้เองที่มีส่วนทำให้แนวคิดนี้แพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ติดเชื้อ

11. นอกจากนั้นยังพบว่าลักษณะการสื่อสารภายในอีกลักษณะหนึ่งที่ทางกลุ่มเพื่อน อ. นำมาใช้ คือการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและมีการสอดแทรกแนวคิดกลุ่มเพื่อน อ. ในระหว่างการทำกิจกรรมของสมาชิกด้วย เช่นการเข้าค่ายกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นสื่อกลางในการรักษาสัมพันธภาพระหว่างกลุ่มสมาชิกจากหลากหลายที่มา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) เรื่องวงจรชีวิตของเครือข่ายในระยะขยายตัว กล่าวคือ เครือข่ายเกิดการขยายตัวในเชิงปริมาณส่งผลทำให้เครือข่ายดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง สมาชิกผู้ติดเชื้อเองก็รู้สึกว่าตนเองได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเครือข่าย และได้เห็นถึงผลประโยชน์โดยตรงที่เป็นรูปธรรมจากผลสำเร็จจากการเรียกร้องในกรณีต่างๆ เช่น ยาด้านไวรัสมีราคาถูกลง สิทธิในการยินยอมหรือไม่ก่อนการตรวจเลือด เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้สมาชิกเริ่มเกิดการเชื่อมโยงตัวเข้ากับเครือข่าย รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกลุ่ม ของเครือข่าย นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการให้ข้อมูลความรู้ในเรื่องของโรคแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการเข้าค่ายกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น ทำให้สมาชิกเกิดการมีส่วนร่วมและเชื่อมสัมพันธ์กับเครือข่ายมากขึ้น
12. จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มของแนวร่วมเฉพาะกิจเพื่อน อ. นี้มีความเป็นเครือข่ายที่มีความกว้างขวางและมีการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถจัดออกได้เป็นหลายระดับการสื่อสาร โดยพบว่า การสื่อสารในกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจนั้นมีความคล่องตัวมาก เนื่องจากการสื่อสารสามารถกระทำได้ในทุกช่องทาง และมีศูนย์กลางการสื่อสารอยู่ที่ผู้นำของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจที่ดำเนินการด้านการให้ข่าวสารและทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งทำให้มีลักษณะการสื่อสารออกมาเป็นแบบวงล้อ (Wheel Network) ผสมผสานกับแบบทุกช่องทาง (All Channel Network) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Harold J Leavitt (1964) ได้กล่าวถึงการสื่อสารว่า สามารถแยกออกได้เป็น 2 แบบคือแบบมีศูนย์กลางและแบบกระจายอำนาจ แต่ในลักษณะการสื่อสารของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจนี้มีการสื่อสารทั้งสองลักษณะร่วมกันอยู่ คือมีผู้นำคนหนึ่งของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการออกแบบลักษณะของกิจกรรมการรณรงค์ และสามารถติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจด้วยกัน

ได้อย่างทั่วถึงทุกช่องทาง สมาชิกในกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจรู้จักกันและมีการสื่อสารระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะการสื่อสารในภาวะปกติของกลุ่มเพื่อน อ. จะเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) ตามแนวคิดของ David K. Berlo (1960) อ้างถึงใน ประมะ สตะเวทิน (2540) โดยมีการติดต่อส่งข้อมูล ข่าวสาร หรือปัญหาความเดือดร้อนโดยกลุ่มสมาชิกผู้ติดต่อที่อยู่ในพื้นที่และได้เผชิญกับปัญหานั้นโดยตรง โดยมีการบอกต่อมายังผู้ประสานงานระดับกลุ่ม ต่อจากนั้นผู้ประสานงานระดับกลุ่มก็จะส่งเรื่องราวร้องทุกข์เหล่านี้ มายังผู้ประสานงานระดับจังหวัด จากนั้นเรื่องราวก็ถูกส่งต่อมายังผู้ประสานงานระดับภาค และผู้ประสานงานที่ส่วนกลางตามลำดับ โดยในระหว่างขั้นตอนการส่งข่าวหรือการประสานงานกันเป็นทอดๆ นี้ ถ้าหากผู้ประสานงานในระดับใดก็ได้แต่มีข้อสงสัยหรือต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม ก็สามารถที่จะเช็คกลับไปยังผู้ประสานงานในระดับที่เป็นผู้ส่งข่าวมาได้โดยทันที หรือแม้แต่กระทั่งจะเช็คกลับไปยังตัวสมาชิกผู้ส่งข่าวเองก็ได้ ในขณะที่ลักษณะของการสื่อสารในภาวะฉุกเฉินจะมีลักษณะของการสื่อสารแบบทางเดียวเป็น One-way Communication แบบ Top-Down คือเป็นการติดต่อจากคณะทำงานเฉพาะกิจไปยังผู้ประสานงานในส่วนกลาง ตามด้วยระดับภาค ระดับจังหวัด และส่งตรงไปยังระดับกลุ่มต่างๆ โดยตรง โดยกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจและนอกจากกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจจะเป็นผู้ส่งสารเองแล้ว ตัวผู้ประสานงานในระดับต่างๆ ยังคงทำหน้าที่ในการช่วยส่งต่อไปยังผู้ประสานงานระดับต่างๆ และกลุ่มสมาชิกอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่าลักษณะการติดต่อสื่อสารโดยผ่านผู้ประสานงานในแต่ละระดับทำหน้าที่เป็นตัวกลางนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการส่งต่อข้อมูลโดยการส่งผ่านบุคคลหลายขั้นตอนนั้น อาจมีส่วนที่ทำให้บางครั้งการส่งต่อข้อมูลจากส่วนกลางลงไปยังสมาชิกกลุ่มหรือส่งต่อไปยังผู้ประสานงานในระดับต่างๆ อาจจะไม่ต่อเนื่องหรืออาจเกิดความบิดเบือนของข้อมูลได้

13. สำหรับลักษณะการสื่อสารของสมาชิกกลุ่มเพื่อน อ. นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ติดต่อจะเป็นในลักษณะของการสื่อสารกลุ่มย่อยๆ สื่อสารกับสมาชิกในกลุ่มหรือชมรมของตัวเอง เนื่องจากกลุ่มหรือชมรมอื่นอาจจะอยู่กันคนละที่และถึงแม้จะรู้จักกันหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นลักษณะการสื่อสารของกลุ่มสมาชิกที่เป็นผู้ติดต่อ จึงเป็นลักษณะที่สื่อสารกับสมาชิกภายในกลุ่มย่อยของตัวเอง แบบที่ Harold J Leavitt (1964) เรียกว่าเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบวงกลม (Circle Network) ที่มีการสื่อสารเฉพาะกับคนที่อยู่ใกล้ชิดสนิทสนมกับตนเองในกลุ่มเดียวกันเท่านั้น ไม่ได้มีการสื่อสารข้ามกลุ่มของตนเองบ่อยนัก ถึงแม้จะมีบ้างบางครั้งก็

มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มสมาชิก แต่โดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นในโอกาสที่ได้พบเจอกันตามงานประชุม งานสัมมนา และการรณรงค์ต่างๆ เป็นต้น

14. นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าลักษณะการสื่อสารโดยรวมของกลุ่มเพื่อน อ. ที่ได้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในแต่ละส่วนเอาไว้อย่างชัดเจนกล่าวคือ มีกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ มีกลุ่มผู้ประสานงาน มีกลุ่มพันธมิตรและมีกลุ่มสมาชิก ทำให้เกิดเป็นระบบในการสื่อสารผ่านตัวผู้ประสานงานในระดับต่างๆ ซึ่งทำหน้าที่ช่วยเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหวต่างๆ โดยสามารถแบ่งบทบาทของบุคคลในเครือข่าย ตามคำกล่าวของ Monge (1987) โดยสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์มีบทบาทเป็น Membership Role ทำหน้าที่เป็นผู้รับข้อมูล ข่าวสารที่ส่งมาจากผู้ประสานงาน และเป็นผู้ส่งเรื่องราวความทุกข์ร้อนต่างๆ ไปยังผู้ประสานงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงกว้าง รวมทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการแสดงควมมีส่วนร่วมทำกิจกรรมการรณรงค์ของกลุ่ม ในขณะที่ก็ยังคงมีสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์บางส่วนที่ทำหน้าที่เป็น Isolate Role คือเมื่อได้รับข้อมูลมาแล้วแต่ไม่บอกต่อเพื่อนสมาชิกคนอื่น และตัวผู้ประสานงานในระดับต่างๆ ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมกลุ่มต่างๆ ในเครือข่ายเข้าด้วยกัน เป็นผู้ประสานงานและส่งต่อข้อมูลตลอดจนแนวทางการปฏิบัติการรณรงค์ต่างๆ ให้แก่สมาชิกที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นผู้รับข้อมูล เรื่องราว ความเดือดร้อนต่างๆ จากสมาชิกและส่งต่อขึ้นไปยังระดับจังหวัดและระดับภูมิภาคตามลำดับ แบบที่ Monge เรียกว่ามีบทบาทเป็น Liaison Role รวมทั้งบางครั้งก็ทำหน้าที่เป็น Boundary-Spanning Role คือติดต่อระหว่างสมาชิกกลุ่มและภายนอกกลุ่ม ซึ่งก็คือกลุ่มพันธมิตรต่างๆ เช่นกลุ่มสื่อมวลชน เป็นต้น และกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ ทำหน้าที่เป็น Star Role ซึ่งมีความสัมพันธ์กับคนอื่นๆ เป็นจำนวนมากและเป็นกลุ่มผู้นำทางความคิดของเครือข่ายด้วย ทำหน้าที่เป็นแกนหลักของเครือข่ายกลุ่มเพื่อน อ. เนื่องจากว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่จุดประกายแนวคิดนี้ขึ้นในแวดวงการทำงานด้านเอดส์
15. นอกจากนั้นผู้วิจัยค้นพบว่า สิ่งที่น่าสังเกตตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่มีการก่อตั้งกลุ่มเพื่อน อ. นั้น ทางคณะทำงานเฉพาะกิจได้มีความพยายามที่จะพัฒนามาบทบาทของสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ ในการมีส่วนร่วมกับคณะทำงานมากขึ้นรวมทั้งมีความพยายามที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ และพัฒนาศักยภาพของสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์มากขึ้นเป็นลำดับ โดยผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ามีกลวิธีในการสื่อสาร ที่กลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจนำมาใช้เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร และขั้นตอนของการวางแผนรณรงค์ ก็คือกลวิธีที่จัดสรรให้กลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจประกอบไปด้วยบุคคลทั้งที่

ติดเชื่อและไม่ติด ซึ่งบทสรุปประการหนึ่งที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ก็คือเป็นเพราะกลุ่มบุคคลทั้ง 2 ลักษณะนี้ มีการร่วมมือทำงานกันอย่างใกล้ชิดอยู่แล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง จึงเกิดความผูกพันความเป็นเพื่อนที่เป็นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ซึ่งพอเป็นเพื่อนกัน คุยกันฉันท์เพื่อน ทำงานร่วมกันฉันท์เพื่อน ปัญหาความขัดแย้งก็จะไม่ค่อยมี

16. นอกจากนั้นผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มเพื่อน อ. จะไม่มีการติดต่อสื่อสารโดยตรงกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเช่น เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาหรือเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ที่มีหน้าที่ในการดูแลให้คำปรึกษาแก่กลุ่มผู้ติดเชื่อเท่าใดนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ แต่จะเป็นลักษณะของการติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างกลุ่มเพื่อน อ. ถึงสมาชิกผู้ติดเชื่อเอดส์มากกว่า ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่าเนื่องจากกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในสังกัดภาครัฐก็มีกรอบในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นเรื่องของโครงสร้างการบริหารให้ยึดเป็นแนวปฏิบัติอยู่ ซึ่งถ้าหากหน่วยงานที่สังกัดมองภาพของเพื่อน อ. ว่าเป็นองค์กรประชาชนที่ออกมาเคลื่อนไหวในลักษณะของการเรียกร้องหรือยื่นข้อเสนอ อันอาจก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งต่อภาครัฐก็อาจจะเป็นการไม่สมควร ถ้าหากว่าจะมีการติดต่อสื่อสารกันโดยตรงระหว่างคนสองกลุ่มนี้ นอกจากนั้นผู้วิจัยคิดว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเองอาจตระหนักว่าตนเองมีบทบาทหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่กลุ่มผู้ติดเชื่อ ในกรณีที่ทางกลุ่มหยิบยกประเด็นขึ้นมาปรึกษาและมีบทบาทหน้าที่ในเรื่องของการทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงทางด้านวิชาการ การวางแผนงาน หรือการเขียนโครงการต่างๆ ให้แก่กลุ่มเท่านั้น
17. โดยภาพรวมผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตลักษณะการสื่อสารของกลุ่มเพื่อน อ. ว่า ได้มีการนำกลไกด้านการสื่อสารเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและใช้ในการรณรงค์ของกลุ่ม ตามกรอบแนวคิด "กระบวนทัศน์ความทันสมัยนิยม" ของการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (The Modernization Paradigm of Communication for Social Change) ตามที่ได้ระบุไว้ในการศึกษาเรื่อง The Role of Communication in Development: Lessons Learned From a Critique of the Dominant, Dependency and Alternative Paradigms ของ Singhal & Sthapitanonda (1995) อ้างถึงใน ปาวิชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล (2542) โดยได้มีการมุ่งเน้นการนำสื่อมวลชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการสนับสนุนการทำงานของกลุ่มเพื่อน อ. ในการเผยแพร่แนวคิดและกิจกรรมการรณรงค์ของกลุ่มเพื่อน อ. ออกสู่การรับรู้ของสังคมและของผู้ที่ทำงานในแวดวงเอดส์รวมทั้งผู้ติดเชื่อเอดส์ด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้ประชาชนปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติที่มีต่อผู้ติดเชื่อเอดส์ โดยมีผู้ติดเชื่อและเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มเพื่อน อ. อยู่แล้วช่วย

ทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลในการต่อยอดข้อมูล ข่าวสาร ความเป็นจริงและปัญหาของผู้ติดเชื้อและของกลุ่มเพื่อน อ. อีกแรงหนึ่ง นอกจากนั้นยังได้ตั้งข้อสังเกตว่าตามกรอบแนวคิดความทันสมัยนิยม ดังกล่าว ได้สะท้อนกระบวนการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) ในเชิงอำนาจนิยม (Top-Down) ของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของภาวะฉุกเฉิน ในการสั่งการ แสดงพลัง เคลื่อนไหวณรงค์ ของกลุ่มเพื่อน อ. ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ถึงแม้ว่าจะมีลักษณะของการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) ของกลุ่มเพื่อน อ. ในช่วงภาวะปกติก็ตาม โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าลักษณะของการสื่อสารทางเดียวในเชิงอำนาจนิยมนั้น เป็นการสื่อสารจากกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจลงไปยังกลุ่มผู้ประสานงานในระดับต่างๆ และกลุ่มสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ (Passive Audience) เพื่อให้ปฏิบัติตามแนวทางการรณรงค์ที่ทางกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจได้ออกแบบ วางแผน เอาไว้บนพื้นฐานของการรวบรวมข้อมูลดิบที่ได้ในขั้นตอนของการระดมความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังวิเคราะห์ว่ากระบวนการสื่อสารในช่วงภาวะปกติที่เป็นการสื่อสารแบบสองทางนั้น ถือได้ว่าเป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นที่ตัวสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์เป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ภายใต้กรอบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบใหม่ที่เรียกว่า "กระบวนการทัศน์ทางเลือกของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม" (The Alternative Paradigm of Communication for Social Change) ตามแนวการศึกษาของ Singhal & Sthapitanonda (1995) อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล (2542) โดยที่กระบวนการสื่อสารภายใต้กระบวนการทัศน์แบบทางเลือก นับได้ว่าเป็นกระบวนการที่คำนึงถึงการเกิดการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมและความต้องการของสมาชิกผู้ติดเชื้อและสังคมแวดล้อมผู้ติดเชื้อเอง ด้วยเหตุผลดังกล่าวการสื่อสารแบบสองทางในแนวระนาบ (Horizontal Communication) อย่างเท่าเทียมกัน (Equal Basis) ระหว่างสมาชิกผู้ติดเชื้อและองค์กรที่ทำงานด้านเอดส์ จึงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันดังกล่าว เป็นเสมือนการเปิดโอกาสให้สมาชิกผู้ติดเชื้อได้หันหน้าเข้าหากัน และมาแลกเปลี่ยนความเดือดร้อน ข้อมูลข่าวสารระหว่างกันเพื่อแสวงหาและทำความเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ทางกลุ่มต้องการ

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 2: เอกลักษณะเพื่อน อ. ในมุมมองของกลุ่มเพื่อน อ. และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

- 1 จากผลการวิจัยพบว่า มีการถ่ายโอนความหมายของเอกลักษณะของเพื่อน อ. ทั้ง 3 ประเภท คือทั้งตัวอักษรย่อ อ. อ่างธรรมดๆ กลายมาเป็นความหมายว่าเพื่อนเอดส์, สีเหลืองซึ่งเป็นสีหนึ่งในกลุ่มแม่สีกลายมาเป็นสีที่มีความหมายถึงผู้ติดเชื้อเอดส์ และเสื้อยืดที่มีตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ก็กลายมาเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงพลังหรือความเป็นกลุ่มเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นการถ่ายโอนความหมายตามแนวคิดของ C. Peirce (1931-34) อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ (2540) ที่กล่าวว่าสัญลักษณ์คือสิ่งที่มีความหมายมากกว่าตัวมันเอง ทั้งนี้ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถเป็นสัญลักษณ์ได้ทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับว่าสิ่งๆ นั้น มีความหมายมากกว่าตัวมันเองในสายตาของใคร และการตีความ หรือการให้ความหมายของเอกลักษณะของเพื่อน อ. จากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมและประสบการณ์ ของผู้ตีความหมายด้วย นอกจากนี้ J Culler (1970) อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ (2540) ยังกล่าวไว้ว่าวัตถุเองจะยังไม่มีมีความหมายอะไรในตัวจนกว่าจะมาอยู่ในบริบททางวัฒนธรรมหนึ่งๆ ที่มีรหัสกำหนดความหมายเอาไว้ เช่นในกรณีของการให้ความหมายของตัวอักษรย่อ, สีเหลือง และเสื้อยืด กับบริบททางด้านเอดส์ และนอกจากนั้นในกรณีของกลุ่มเพื่อน อ. และสัญลักษณ์แทนกลุ่มไม่ว่าจะเป็นตัวอักษรย่อ สี และเสื้อยืด ล้วนแล้วแต่มีการให้ความหมายหลากหลายความหมายแตกต่างกัน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นความหมายแฝงที่เกิดขึ้นในมุมมองของกลุ่มบุคคลต่างๆ ซึ่งวิธีการระบุความหมายหรือการให้ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ De Saussure (1974) อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ (2540) ที่กล่าวว่า ความหมายโดยนัยเป็นความหมายถึงที่ประกอบสร้างอย่างตรงกันข้ามกับความหมายตรงที่เป็นความหมายที่เข้าใจกันตามตัวอักษรและเป็นความหมายที่เข้าใจตรงกัน และได้รับการยอมรับในวงกว้าง ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการให้ความหมายของสัญลักษณ์แทนกลุ่มแต่ละประเภทดังนี้

- 1.1 ตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตการให้ความหมายของตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ของกลุ่มเป้าหมายทั้งสามกลุ่มว่าในกระบวนการให้ความหมายนั้น กลุ่มเป้าหมายทั้งสามกลุ่มมีการนำเอาประสบการณ์ และบริบทของเหตุการณ์ที่ต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน มาเป็นปัจจัยหลักในการให้ความหมายดังกล่าว เช่น ในกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ และกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ได้ให้ความหมายร่วมต่อตัวอักษรย่อ อ. อ่าง ว่าหมายถึงกลุ่มคนทำงานด้านเอดส์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ว่ามีการนำเอาหน้าที่

ความรับผิดชอบมาเป็นส่วนกำหนดให้ความหมาย และสำหรับกลุ่มสมาชิกผู้ติดเชื่อนั้นได้ให้ความหมายว่าหมายถึงเพื่อนเอดส์ โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าได้มีการนำเอาประสบการณ์ตรงของตนที่เคยเผชิญกับภาวะความกดดัน ความไร้เพื่อนมาเป็นตัวกำหนดความหมายดังกล่าว

- 1.2 สีเหลือง ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตการให้ความหมายต่อ "สีเหลือง" นั้นโดยจะเห็นได้ว่ากลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจให้ความหมายแก่สีเหลืองว่าหมายถึงความเด่น สะดุดตา ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า "สี" แทบจะไม่มี ความหมายอะไรเลยในเรื่องของความเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาเอดส์ในมุมมองของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ เป็นไปได้ว่าความคิด "แว็บแรก" ที่มักจะแล่นเข้ามาในความคิดของนักกรณรงค์ (Activists) ทั้งหลายคือเรื่องของการเปลี่ยนแปลงใหม่ ความโดดเด่น ความสะดุดตา หรืออาจเป็นไปได้ว่าอาจจะเกิดจากความเชื่อมโยงจากกระแสการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยเรา คือประเทศฟิลิปปินส์ในสมัยที่นางคอรารอน อากวีโน ลงสมัครเข้ารับเลือกตั้งประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ เมื่อหลายปีก่อน และได้มีการเลือกเอาสีเหลืองมาเป็นสีประจำพรรคของนาง ที่ก่อให้เกิดกระแสของ "สีเหลืองฟิวเวอร์" ไม่ว่าจะเป็นริบบิ้นสีเหลือง พัดลมสีเหลือง ร่มสีเหลือง ธงสีเหลือง และอีกมากมายกายกองที่ใช้สีเหลืองทั้งสิ้น สีเหลืองถูกนำมาใช้เป็นกระแสของการสร้างความหวัง ให้แก่ประชาชนชาวฟิลิปปินส์ ภายหลังจากที่ต้องทนกลักรับกับการบริหารงานของนายฟิเดล รามอส ซึ่งได้สร้างความเสียหาย ให้เกิดขึ้นไปทั่วประเทศฟิลิปปินส์ (ข้อมูลเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ <http://library.thinkquest.org/15816/thepeople.article2.html?tqskip1=1&tqtime=0831>) นอกจากนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าในการให้ความหมายต่อสีเหลืองของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจและกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีการใช้ประสบการณ์ การรับรู้ การได้ยิน การทำงานที่เกี่ยวข้องมาประกอบกับการให้ความหมาย ในขณะที่การให้ความหมายของสีเหลืองของผู้ติดเชื่อนั้น นอกเหนือไปจากการนำประสบการณ์มามีส่วนแล้วยังมีการนำสิ่งที่ตัวเองต้องการ เช่นต้องการที่พึ่งพิงทางใจมามีส่วนในการให้ความหมายด้วย
- 1.3 เสื้อยืดเพื่อน อ. สำหรับการให้ความหมายต่อเสื้อยืดของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการให้ความหมายของเสื้อยืดเพื่อน อ. ในกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจมีการนำเป้าหมายของการทำงาน ความสำเร็จของการทำงานมาเป็นพื้นฐานในการให้ความหมาย โดยมีการให้ความหมายว่าพลัง การรวมตัวกันและความเป็นกลุ่มเดียวกัน ในขณะที่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเสื้อยืดเพื่อน อ. ในสายตาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเองแล้วนั้น เห็นว่าการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเพื่อน อ.

การนำเสื้อยืดมาใส่ในเวลาดำเนินกิจกรรมการรณรงค์นั้น เป็นเพราะต้องการแสดงให้เห็นสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงพลังของผู้ติดเชื้อ หรืออีกนัยหนึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับพลังในที่นี่ก็คือจำนวนตัวเลขของผู้ติดเชื้อในบ้านเรานั้นเอง เหมือนกับเป็นการเตือนรัฐบาลว่าผู้ติดเชื้อในบ้านเรามีจำนวนประมาณเท่าไร มีปัญหาขนาดไหน และมีคนจำนวนมากขนาดไหนที่กำลังเผชิญกับความทุกข์จากโรคภัยนี้ โดยมีการให้ความหมายว่าเป็นพลัง และสำหรับการให้ความหมายของเสื้อยืดเพื่อน อ. ของกลุ่มสมาชิกผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยรวมแล้วแสดงให้เห็นถึงความเป็นพวกเขา พวกเขา โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าพวกเขา คือพวกที่ไม่ได้ติดเอชไอวี และพวกเขาก็คือพวกที่ติดเอชไอวีเหมือนกัน เกิดความมั่นใจว่าเรามีเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกัน โดยได้มีการให้ความหมายว่าเป็นเพื่อนกัน ความเป็นกลุ่มเดียวกัน

เพราะฉะนั้น จากการนำเสนอทั้งหมดข้างต้นเกี่ยวกับการให้ความหมายสัญลักษณ์ของกลุ่มเพื่อน อ. ในลักษณะต่างๆ เช่นตัวอักษรย่อ สีที่นำมาใช้และตัวสื่อพิเศษคือเสื้อยืด ผู้วิจัยสรุปความเห็นที่ได้จากข้อมูลการนำเสนอข้างต้นว่าการนำสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในการเคลื่อนไหว มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีสัญญะวิทยา กล่าวคือสัญลักษณ์แทนกลุ่มเหล่านี้จะไม่มีคุณสมบัติเป็นสัญลักษณ์แทนกลุ่มได้เลย ถ้าหากว่าสัญลักษณ์เหล่านั้นไม่ได้มีความหมายมากไปกว่าตัวอักษรย่อตัวหนึ่ง สีเหลืองสีหนึ่ง หรือเสื้อยืดตัวหนึ่ง แต่ว่าวิธีการที่กลุ่มเพื่อน อ. นำสัญลักษณ์เหล่านี้มาใช้ในบริบทของเอชไอวี สัญลักษณ์เหล่านี้ก็มีความหมายเปลี่ยนแปลงให้สังคมเห็นถึงความเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ที่ดำเนินการเคลื่อนไหวในประเด็นเฉพาะเจาะจงประเด็นหนึ่ง

นอกจากนั้นผู้วิจัยคิดว่าแต่ละองค์ประกอบของกลุ่มเพื่อน อ. มีความเข้าใจและพอใจต่อการนำสัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในการเคลื่อนไหวรณรงค์โดยพิจารณาได้จากผลการวิจัยที่ได้ค้นพบที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 ถึงการให้ความหมายร่วมต่อสัญลักษณ์ประเภทต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความมีตัวตน ความร่วมมือร่วมใจของบุคคลกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างทางด้านสุขภาพไปจากบุคคลทั่วไป และการให้ความหมายต่อสัญลักษณ์เพื่อน อ. ต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นผลที่เกิดขึ้นจากแนวทางการรณรงค์ในสมัยแรกๆ ทั้งสิ้นซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแม้จนกระทั่งถึงวันนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าภาพต่างๆ หรือสโลแกนต่างๆ ที่เผยแพร่ ออกมาก็ยังคงติดตามติดใจผู้คนในสังคมปัจจุบันอยู่ไม่น้อยทีเดียวรวมทั้งการตั้งแง่รังเกียจ (Stigma & Discrimination) จากสังคมรอบข้างต่อผู้ติดเชื้อก็ยังคงมีอยู่ โดยพิจารณาได้จากสโลแกนประจำวันเอชไอวีโลกของปีนี้ พ.ศ. 2545 ที่ทางโครงการเอชไอวีแห่งชาติได้ทำการสำรวจประชามติ

ของหน่วยงานที่ทำงานทางด้านเอดส์ รวมทั้งจากองค์กรสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ทั่วโลกคือ "Stigma and Discrimination: 'Live and Let Live'" ที่ทางกระทรวงสาธารณสุขได้แปลเป็นภาษาไทยว่า "ทุกชีวิตมีคุณค่า.....โปรดอย่าตัดสินด้วยเอดส์" โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อลดความรังเกียจแบ่งแยก ที่สังคมยังคงมีต่อผู้ติดเชื่อนั้นเอง

- 2 จากผลการวิจัยพบว่า ในช่วงระยะแรกของการเปิดตัวกลุ่มเพื่อน อ. ได้มีการนำสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทแผ่นป้าย โปสเตอร์ ที่มีการใช้อักษรย่อ เพื่อน อ. มาประกอบนั้น ได้สร้างความสับสนให้กับคนในสังคมอย่างมากมาทีเดียว ซึ่งเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ที่ทางกลุ่มเพื่อน อ. จงใจจะนำมาใช้เพื่อสร้างกระแสเรียกร้องความสนใจในช่วงของการเปิดตัวกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าในช่วงเวลานั้นมีกลุ่มคำยอดฮิตติดปากคนไทยในบริบทของการเมืองอยู่กลุ่มคำหนึ่งนั่นคือคำว่า "กลุ่มเพื่อนอานันท์" ซึ่งมาสอดคล้องกันพอดีกับสัญลักษณ์แทนกลุ่มที่ทางเพื่อน อ. เพื่อนเอดส์ ได้เลือกนำมาใช้ในการเปิดตัวกลุ่มในบริบทของงานทางด้านเอดส์ ซึ่งวิธีการให้ความหมายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามแต่บริบทหรือประสบการณ์ของผู้ที่ตีความ สอดคล้องกับแนวคิดของ B Bernstein (1973) อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ (2540) กล่าวว่าคำๆ หนึ่งหรือสัญลักษณ์ๆ สามารถมีความหมายได้หลายๆ อย่าง บริบททางสังคมในช่วงเวลานึงก็จะเป็นตัวกำหนดรหัสของความหมายดังกล่าว นอกจากนั้นยังกล่าวได้อีกว่าการถอดรหัส (Decoding) หรือการให้ความหมายต่างๆ เหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ U Eco (1979) อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ (2540) กล่าวถึงการถอดรหัสของเอกลักษณ์เพื่อน อ. ประการหนึ่งคือเรื่องของสีเหลืองที่มีการถอดรหัส (Decoding) ที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจและกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตลอดจนกลุ่มสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์เอง ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลฝ่ายต่างๆ เหล่านี้ต่างก็มีกรอบอ้างอิงหรือมีกรอบความคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งการถอดรหัสที่แตกต่างกันนี้ไม่ได้หมายความว่ามีความผิดเพี้ยนหรือผิดพลาดมีเพียงแต่การถอดรหัสที่ (Decoding) แตกต่างกันเท่านั้น นอกจากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าในกระบวนการคิดของคณะทำงานเฉพาะกิจไม่ได้มีอะไรที่ซับซ้อนในการให้ความหมาย เพียงแต่คิดว่าจะทำอย่างไรให้ประเด็นงานที่ตนรับผิดชอบอยู่นั้นได้รับความสนใจจากสังคม และหลังจากการที่ได้มีการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชนโดยอาศัยกลยุทธ์การสื่อสารที่คลุมเครือ คือการสื่อสารโดยใช้ตัวอักษรย่อในช่วงเวลาที่เหมาะสมคือช่วงที่ประเทศไทยกำลังจะมีการเลือกตั้งทำการประชาสัมพันธ์แนะนำตัวคู่ขนานโดยอาศัยความกลมกลืนของสื่อประชาสัมพันธ์ที่ใช้คือป้ายหาเสียง แผ่นพับ โปสเตอร์ ประหนึ่งว่าตัวอักษรย่อตัวนี้ก็เป็นอีกหนึ่งในผู้เข้ารับสมัครเลือกตั้งท่านอื่นๆ ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้นี้แล้ว นอกจากนั้นผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าหลังจากที่ตัวอักษรย่อ อ. อ้าง

เป็นที่รู้จักของสังคมบวกกันกับแนวทางการทำงานของกลุ่มนี้นั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด มีการให้ความหมายของตัวอักษรย่อ อ อย่าง ตัวนี้ขึ้นมาประกอบกัน

ปัญหานำการวิจัยข้อที่ 3: ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการของเครือข่ายเพื่อน อ.

1. ปัจจัยในระดับกลุ่ม

จากผลการวิจัยพบว่า การที่สมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์หันมาเข้าร่วมกลุ่มในการทำกิจกรรมหรือพบปะ เพื่อนผู้ติดเชื้อด้วยกันก็เนื่องมาจากว่าต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการดูแลสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการสื่อสารกับสุขภาพในช่วงปี 1970 และ 1980 (Arntson 1985; Krep 1988; Thompson 1984) อ้างถึงในจารุณี พัทธพิมานสกุล (2542) พบว่าการสื่อสารกลุ่ม (Group Communication) เป็นส่วนสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มคนที่มีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ให้กับคนในกลุ่มด้วยกัน จะเห็นได้ว่ากลุ่มสมาชิกผู้ติดเชื้อมักจะมาเข้าร่วมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับโรคแทรกซ้อนต่างๆ ที่ตนหรือเพื่อนตนได้ประสบเพื่อเป็นแนวทางในการรักษาดูแลสุขภาพของตนเองในเวลาต่อมา ในกรณีที่ว่าหากว่าตนต้องติดโรคแทรกซ้อนนั้น

2. ปัจจัยในระดับสังคม

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทยในสมัยที่มีการก่อตั้งกลุ่มเพื่อน อ. ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้ติดเชื้อเอดส์ถูกสังคมบีบคั้น จำกัดสิทธิต่างๆ เป็นตัวชนวนเร่งให้ผู้ติดเชื้อต้องหันหน้ามาพึ่งพาพวกเดียวกันเอง ทั้งในการแลกเปลี่ยนความรู้สึนึกคิด และชะตากรรมที่เผชิญอยู่ ซึ่งนับได้ว่าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ติดเชื้อเอดส์ในประเทศไทย บวกกับการที่ผู้ติดเชื้อในประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศรอบๆ ประเทศไทยได้มีการรวมตัวกันของบรรดาสมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ทั้งหลาย และก่อตั้งเป็นเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์แห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Asia Pacific for People Living with HIV/AIDS หรือ APN+) และจากการที่ตัวแทนผู้ติดเชื้อของประเทศไทยเราเองก็ได้เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของเครือข่ายดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการมองเห็นถึงพลังในการรวมกลุ่ม พลังในการต่อรอง ต่างๆ และรวมทั้งจากการที่ได้มีตัวแทนผู้ติดเชื้อของประเทศไทยเอง ที่ได้เข้าเป็นหนึ่งในคณะกรรมการของเครือข่ายระดับภูมิภาคดังกล่าว ก็อาจจะได้รับประสบการณ์หลายๆ อย่างจากประเทศเพื่อนบ้าน และได้นำแนวคิดการรวมกลุ่มมาประยุกต์ใช้กับสังคมบ้านเรา ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่ในประเทศไทยมักเป็นผู้ติดเชื้อที่ไม่ได้มีระดับการศึกษาในระบบสูงมากนัก นอกจากนั้นการที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานที่ยิ่งใหญ่สำหรับผู้ติดเชื้อบ้านเรา และอาจเป็น

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการนำประสบการณ์การเรียนรู้จากเครือข่ายระดับภูมิภาคนี้ มาพัฒนา และปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์บ้านเรา ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวจัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ติดเชื้อด้วยกันถึงแม้ว่าการดำเนินการบางอย่างก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องด้วยข้อจำกัดบางประการในระบบการบริหารประเทศก็ตาม แต่อย่างน้อยก็เป็นสัญญาณที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ทำให้ผู้ติดเชื้อบ้านเขา "รู้" ว่าสิทธิที่พวกเขาควรจะได้รับมีอะไรบ้าง และ "ทำอย่างไร" จึงจะมีพลังในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิบางประการเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มเพื่อน อ.

1. ในกระบวนการวางแผนเพื่อการรณรงค์ ของทางกลุ่มเพื่อน อ. นั้น ควรมีการให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของกลุ่ม/ ชมรม/ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเอดส์ และกลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ ให้มากขึ้นกว่านี้ รวมทั้งควรให้ความสำคัญต่อชุมชนที่อยู่แวดล้อมด้วย เช่น การเข้าร่วมกับชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางท้องถิ่นจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปอบรมให้ความรู้ในเรื่องเอดส์แก่เยาวชนตามสถาบันการศึกษา, การจัดกิจกรรมหรือเกมส์การแข่งขันโดยสอดแทรกความรู้เรื่องเอดส์และเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยแก่วัยรุ่นในวันวาเลนไทน์, การจัดกิจกรรมให้ความสำคัญกับครอบครัวที่ยังคงแนวคิดผัวเดียว-เมียเดียว เนื่องในวันครอบครัวแห่งชาติหรือวันเด็ก รวมทั้งการเผยแพร่แนวคิดเรื่องเอดส์โดยผ่านกิจกรรม เกมส์ หรือนิทรรศการเนื่องในวันเอดส์โลก เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม/ ชมรม/ องค์กรที่ทำงานด้านเอดส์และชุมชนแวดล้อม กับแนวทางการเคลื่อนไหวของเพื่อน อ. และเพื่อลดความรู้สึกว่ากลุ่มเพื่อน อ. เป็นของคนกลุ่มใด กลุ่มหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มผู้ติดเชื้อบางกลุ่มที่ไม่ตอบสนองต่อแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อน อ. ด้วยเกิดความรู้สึกว่าไม่เห็นด้วยกับบางประเด็นที่ทางกลุ่มเพื่อน อ. หยิบยกขึ้นมาเพื่อเคลื่อนไหว เช่น ประเด็นเรื่องยาต้านไวรัส เนื่องจากกลุ่มผู้ติดเชื้อ มีความเห็นว่าควรจะหยิบยกประเด็นเรื่องระบบสาธารณสุขขึ้นมาดำเนินการเรียกร้องก่อนประเด็นเรื่องยาต้านไวรัส เป็นต้น
2. กลุ่มเพื่อน อ. ควรมีการวางแผนการใช้สื่อบุคคลในระดับประสานงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่นอาจจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางประสานงานขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่คอยประสานความร่วมมือของผู้ประสานงานในระดับต่างๆ อีกทางหนึ่ง โดยพบว่ากลุ่มเพื่อน อ. ให้ความสำคัญต่อผู้ประสานงานในระดับต่างๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการส่งต่อหรือถ่ายทอดสารในเรื่องแนวทางการเคลื่อนไหวสู่สมาชิกกลุ่ม/ ชมรม ทั้งนี้เพื่อลดการบิดเบือนหรือการตกหล่นของข้อมูลตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้นของการวางแผนและกำหนดขั้นตอนต่างๆ ใน

การเคลื่อนไหว รวมทั้งเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการถ่ายทอดแนวคิดและแผนงานผ่านสื่อบุคคลดังกล่าวได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการศึกษาพบว่า ในการระดมกำลังผู้ติดเชื้อในบางครั้งนั้นสมาชิกผู้ติดเชื้อไม่ทราบข้อมูลหรือประเด็นที่ตัวเองกำลังจะไปร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจนถี่ถ้วน โดยพบว่าผู้ประสานงานระดับกลุ่มสมาชิกได้รับทราบจากผู้ประสานงานระดับจังหวัดเพียงว่า ผู้ประสานงานส่วนกลางขอความร่วมมือมายังกลุ่มของตนให้ไปร่วมกิจกรรมการรณรงค์ในวัน เวลา และสถานที่ เท่านั้น แต่ไม่ทราบประเด็นหรือวัตถุประสงค์ของการร่วมกิจกรรมรณรงค์นั้น

3. เจ้าหน้าที่ทุกระดับของกลุ่มเพื่อน อ. ควรมีการสร้างเครือข่ายพันธมิตร (Partnership) เพิ่มเติมในด้านขององค์กรภาครัฐและเอกชนทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ เช่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น, หน่วยงานสาธารณสุขในระดับท้องถิ่น, เครือข่ายผู้ติดเชื้อในระดับภูมิภาค (APN+), เครือข่ายผู้ติดเชื้อในระดับโลก (GNP+), หน่วยงานกาชาดและกาชาดสากล, สถาบันแหล่งทุน (Funder) ต่างๆ, องค์กรพัฒนาเอกชนในสาขาอื่นๆ ทึนอกเหนือไปจากสาขาเอดส์, หรือสื่อมวลชนในแขนงต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยเสริมในการช่วยกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์ และการได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือทั้งในด้านเงินทุนในการทำกิจกรรม และความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ในเชิงรณรงค์เพื่อให้เกิดเป็นกระแสสังคมทั้งระดับประเทศและภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสวงหาแนวร่วมอันจะมีผลต่อการรณรงค์และทำกิจกรรมกลุ่มต่อไป
4. จากการศึกษาพบว่าข้อกำหนดและการจัดทำสัญลักษณ์แทนกลุ่มของกลุ่มเพื่อน อ. นับได้ว่าเป็นแนวทางที่ดีแก่กลุ่มองค์กรเคลื่อนไหวในด้านอื่นๆ ที่ต้องการให้การดำเนินงานของกลุ่มตนเป็นที่รู้จักแก่สาธารณชน เนื่องจากสัญลักษณ์แทนกลุ่มดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งในแง่ของการขยายเครือข่ายเพื่อน อ. ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างรวมทั้งในแง่ของการประชาสัมพันธ์แนวคิดกลุ่มโดยผ่านสัญลักษณ์ที่ได้จัดทำขึ้น ทั้งนี้สัญลักษณ์แทนกลุ่มอาจมีได้หลายรูปแบบ เช่น มีรูปแบบที่มองเห็นได้ทางกายภาพ (Physical) เช่นการนำอักษรย่อมาใช้เพื่อให้ง่ายต่อการกล่าวขาน, การกำหนดคำขวัญ (Motto) ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม หรือการเลือกใช้สีที่มีความเด่น สะดุดตา แปลก แตกต่าง แต่แฝงไปด้วยนัยยะของวัตถุประสงค์ของกลุ่ม รวมทั้งการจัดทำ จัดแจก สื่อพิเศษเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้สาธารณชนหันมาให้ความสนใจ และอยากได้สื่อชิ้นนั้น เป็นต้น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เครือข่ายขยายตัว นอกจากนั้นสัญลักษณ์แทนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ยังแสดงให้เห็นถึงการยืนยันแนวคิดและแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งกระบวนการ

นี้นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้ร่วมกลุ่มเคลื่อนไหว ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการแสดงถึงพลัง และเจตนารมณ์ของกลุ่ม รวมทั้งเป็นเครื่องมือหนึ่งในความสำเร็จของกลุ่มเคลื่อนไหวด้วย นอกจากนี้สิ่งที่ควรต้องคำนึงถึงเมื่อมีการเลือกใช้สัญลักษณ์แทนกลุ่มคือ ควรคำนึงถึงการรับรู้หรือการตีความต่อสัญลักษณ์นั้นของคนในสังคมด้วย โดยมีข้อสังเกตที่ควรคำนึงถึงสัญลักษณ์ที่ไม่ซับซ้อนและยากต่อการตีความ ในขณะเดียวกันก็ควรมีความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มากที่สุด และควรต้องเป็นสัญลักษณ์ที่สอดคล้องกับการรับรู้ของคนในสังคมด้วย สัญลักษณ์แทนกลุ่มนั้นจึงจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

5. บทสรุปที่ผู้วิจัยได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า เพื่อน อ. เป็นเครือข่ายในรูปแบบการจัดการและการหาทางออกของชุมชนอีกวิธีการหนึ่ง เป็นเครือข่ายในแนวระนาบโดยการประสานบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันมารวมกัน มีการแบ่งหน้าที่การทำงานภายในเครือข่าย เช่น มีกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ (Taskforce หรือ Ad-Hoc) มีกลุ่มผู้ประสานงาน (Coordinator) มีกลุ่มสมาชิก (Member) และมีเครือข่ายพันธมิตร (Partnership) ทั้งนี้เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน และมีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำกันอย่างสม่ำเสมอหรือเป็นครั้งคราว ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด ดำรงอยู่ และความสมานฉันท์ของสมาชิกในเครือข่าย โดยมีการนำการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ภายในกลุ่มสมาชิกเช่นการบอกต่อ การส่งจดหมายเวียน จดหมายแจ้งข่าวสาร การโทรศัพท์ การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มาเป็นตัวกลางในการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ระหว่างสมาชิกรวมทั้งใช้เป็นช่องทางในการเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายด้วย นอกจากนี้ได้มีการนำสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อพิเศษต่างๆ มาใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์แนวคิดกลุ่มและติดต่อกับบุคคลนอกเครือข่าย เช่น การจัดทำแผ่นพับ ใบปลิว ป้ายโฆษณา และการจัดทำสื่อพิเศษ เพื่อกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจและเข้าร่วมกับเครือข่าย นอกจากนี้ประโยชน์ของการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายเพื่อน อ. ยังได้แสดงให้เห็นถึงเครื่องมือหรือวิธีการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ เป็นการทำงานแบบประสานพลัง (Synergy) ของสมาชิกทั้งหมดของเครือข่าย ทำให้สังคมเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหรือประเด็นแอดส์ได้ชัดเจนและรอบด้านมากยิ่งขึ้น เพราะมีหลายแง่มุมจากสมาชิกที่มาจากหลากหลายองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีเรื่องของโรคเอดส์ที่เป็นเรื่องใหญ่โตและซับซ้อนเกินกว่าที่ใครจะเผชิญได้โดยลำพังคนเดียว และยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีและการช่วยเหลือกันในรูปแบบต่างๆ ก่อให้เกิดพลังต่อรองกับอำนาจต่างๆ ได้ดีขึ้น ทำให้ได้รับ

ความสนใจและความช่วยเหลือง่ายขึ้น ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า กลุ่มเพื่อน อ. เป็นตัวอย่างและเป็นแนวทางของการก่อรูปของเครือข่ายภาคประชาชนในอีกรูปแบบหนึ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารภายใน (Interpersonal Communication) ระหว่างผู้ติดเชื้อและผู้ที่ไม่ได้ติดเชื้อของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อน อ. เพื่อศึกษาถึงวิธีการติดต่อพูดคุยในประเด็นต่างๆ รวมทั้งข้อถกเถียงหรือข้อคิดเห็นในเรื่องเฮดส์ที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้ ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ลักษณะสารที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารภายในระหว่างกลุ่มบุคคล (Stakeholder) ที่มีความแตกต่างกันทั้งสองกลุ่มนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้สารของกลุ่มประชาสังคมประเภทอื่นที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่แตกต่างกัน แต่ต้องมาทำงานร่วมกันต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเรื่องของเนื้อหาสาร (Message Strategy) ที่ทางกลุ่มเพื่อน อ. ใช้ในการติดต่อกับกลุ่มสมาชิก ทั้งในภาวะปกติคือการส่งข้อความเคลื่อนไหวของกลุ่ม หรือการส่งข่าวสารข้อมูลความรู้ต่างๆ รวมทั้งลักษณะของเนื้อหาสารในภาวะวิกฤติ (Communication in Crisis Situation) เช่น ลักษณะของสารในการขอความร่วมมือให้สมาชิกกลุ่มมาร่วมแสดงพลังร่วมเรียกร้องในประเด็นต่างๆ และลักษณะของสารในการเสนอข้อเรียกร้องต่อภาครัฐ ว่ามีลักษณะและแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ลักษณะสารที่ใช้ในแต่ละโอกาสเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้สารของกลุ่มประชาสังคมประเภทอื่นต่อไป
3. ควรมีการศึกษาในเรื่องของระบบการจัดเก็บฐานข้อมูล (Database System) ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม, ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสาร (Correspondence) และเนื้อหาสาร ที่ทางกลุ่มได้มีการส่งต่อให้กับสมาชิกในโอกาสต่างๆ รวมทั้งควรมีการศึกษาในเรื่องของกระบวนการเลือกนำข้อมูลดิบต่างๆ เหล่านี้มาใช้ในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลดิบในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเฮดส์ ขบวนการต่อสู้ของกลุ่มผู้ติดเชื้อเฮดส์และองค์กรเคลื่อนไหวทางด้านเฮดส์ของประเทศไทยในโอกาสต่อไป
4. ควรมีการศึกษาเชิงวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะความเป็นผู้นำของกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจว่ามีคุณสมบัติและคุณลักษณะอย่างไร เนื่องจากพบว่าสมาชิกผู้ติดเชื้อมีความยึดติดกับตัวบุคคล

โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในกลุ่มคณะทำงานเฉพาะกิจ นอกจากนั้นควรจะได้มีการศึกษาถึงความมีส่วนร่วมของผู้ติดเชื้อ ตลอดจนแนวทางในการรักษาและการดำรงอยู่ของกลุ่มในระยะต่อไป

5. ควรมีการศึกษาในเรื่องอิทธิพล และความจำเป็นของอัตลักษณ์หรือสัญลักษณ์แทนกลุ่มที่มีต่อความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งในมุมมองของสมาชิกภายในกลุ่มและบุคคลภายนอกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพรวมของความสำคัญและเป็นแนวทางในการสร้างสัญลักษณ์แทนกลุ่มขององค์กรเคลื่อนไหวประเภทอื่น
6. ควรมีการศึกษาการรวมตัวของประชาชนในกลุ่มอื่นๆ ในแต่ละปัญหาหรือพื้นที่ที่กำลังเกิดขึ้น เพื่อเปรียบเทียบและเพื่อให้เห็นภาพรวมของลักษณะการสร้างความรวมตัว ลักษณะการสร้างเครือข่าย และลักษณะการสื่อสารในการจัดการ แก้ไขปัญหา ซึ่งนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญสนับสนุนในการจัดการปัญหาภาคประชาชน